

INFORMAČNÝ MATERIÁL

č. 10/2018

MEDIÁCIA V ČLENSKÝCH KRAJINÁCH EÚ

Vypracovala: Mgr. Petra Ďurinová, Odbor Parlamentný inštitút K NR SR
Supervízor: RNDr. Katarína Kubišová, vedúca Oddelenia parlamentného výskumu
a vzdelávania
Schválil: JUDr. Milan Hodás, PhD., riaditeľ Odboru Parlamentný inštitút K NR SR

Marec 2018

Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady SR a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne, alebo odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Parlamentného inštitútu a autora.

Anotácia

Predkladaná štúdia prináša základné informácie o postavení mediácie v členských krajinách EÚ, konkrétne vymenúva oblasti, v ktorých je, v jednotlivých krajinách EÚ, mediácia prípustná resp. najčastejšia. Rovnako vymenúva podmienky na výkon činnosti mediátora, či povinnosť/dobrovoľnosť mediácie. Analýza tiež obsahuje údaje o tom, v ktorých krajinách môže byť za určitých podmienok mediácia bezplatná. V úvodnej časti je spracovaná situácia v danej oblasti v Slovenskej republike, v ďalšej časti sa nachádza porovnanie postavenia mediácie v krajinách EÚ.

Kľúčové slová

mediácia, mediátor, právo, kódex, EÚ

Obsah

Úvod

Výsledky analýzy

Tabuľka č. 1 – Mediácia v členských krajinách EÚ

Belgicko
Bulharsko
Cyprus
Česká republika
Dánsko
Estónsko
Fínsko
Francúzsko
Grécko
Holandsko
Chorvátsko
Írsko
Litva
Lotyšsko
Luxembursko
Maďarsko
Malta
Nemecko
Poľsko
Portugalsko
Rakúsko
Rumunsko
Slovinsko
Španielsko
Švédsko
Taliansko
Veľká Británia

Záver (stručné zhrnutie)

Použité zdroje

Úvod

Mediácia je na Slovensku neformálny, dobrovoľný a dôverný proces riešenia sporov mimo súdu prostredníctvom mediátora. Cieľom mediácie je dosiahnuť dohodu, ktorá je pre obidve strany prijateľná. Mechanizmy mediácie sú opísané v zákone č. 420/2004 Z. z. *o mediácii a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*, ktorý upravuje:

- výkon mediácie,
- základné princípy mediácie a
- organizáciu a účinky mediácie.

Tento zákon sa vzťahuje na spory, ktoré vznikajú z občianskoprávných vzťahov, rodinnoprávných vzťahov, obchodných záväzkových vzťahov a pracovnoprávných vzťahov. Podľa § 99 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. *Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov*, tretia veta znie: „Ak to umožňujú okolnosti prejednávanej veci, môže súd pred prvým pojednávaním a počas konania účastníkov vyzvať, aby sa o zmier pokúsili mediáciou a zúčastnili sa na informatívnom stretnutí u mediátora zapísaného v registri mediátorov.“¹

Na Slovensku musí mediátor spĺňať zákonom stanovené náležitosti, ktorými sú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, bezúhonnosť, získané vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a osvedčenie o úspešnom absolvovaní odbornej prípravy mediátora.

Mediátor musí byť neutrálna osoba. Nezávislosť a nestrannosť mediátora sú nevyhnutnými atribútmi výkonu mediácie. V prípade jeho zaujatosti musí byť z výkonu danej mediácie vylúčený. Dôležité je tiež spomenúť, že mediátor je povinný zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, ktoré sa dozvedel v súvislosti s mediáciou.²

Mediácia je platená služba. Odmena mediátora sa stanovuje individuálne a obvykle je založená na hodinovej sadzbe alebo paušálnom poplatku. Mediácia je podnikateľská činnosť a nie sú vopred stanovené náklady.³

Nasledujúca analýza bude venovaná mediácii v krajinách EÚ. Ponúkne odpovede na otázky, ako je v daných krajinách mediácia upravená, aké sú podmienky na výkon činnosti mediátora, či je mediácia zaužívaná alebo dokonca v niektorých prípadoch povinná, či ide o platenú, alebo v niektorých prípadoch aj bezplatnú službu.

¹ European e-Justice.2015. *Mediation in Member States – Slovakia*. Dostupné online: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sk-en.do?member=1

² Slovenská komora mediátorov.2015. *O mediácii*. Dostupné online: <http://www.komoramediatorov.sk/index.html>

³ European e-Justice.2015. *Mediation in Member States – Slovakia*. Dostupné online: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sk-en.do?member=1

Výsledky analýzy

Predložená analýza si kladie za cieľ zodpovedať otázky týkajúce sa postavenia mediácie v členských krajinách EÚ, konkrétne vymenúva oblasti, v ktorých je, v jednotlivých krajinách EÚ, mediácia prípustná resp. najčastejšia. Rovnako vymenúva podmienky na výkon činnosti mediátora, či povinnosť/dobrovoľnosť mediácie. Analýza tiež obsahuje údaje o tom, v ktorých krajinách môže byť za určitých podmienok mediácia bezplatná.

Tabuľka č. 1 – Mediácia v členských krajinách EÚ

Krajina	Vzdelanie mediátora	Povinnosť/dobrovoľnosť mediácie	Je mediácia bezplatná?
Belgicko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Bulharsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Cyprus ⁴	-	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Česká republika	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>môže byť aj nariadené súdom</i>	<i>Áno aj</i>
Dánsko	<i>Sudca, úradník príslušného súdu alebo právny zástupca</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Estónsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>môže byť aj nariadené súdom</i>	<i>Áno aj</i>
Fínsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Áno aj</i>
Francúzsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>môže byť aj nariadené súdom⁵</i>	<i>Áno aj</i>
Grécko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>

⁴ Návrh zákona o špecifickej otázke mediácie v rodinnoprávnych veciach bol predložený snemovni reprezentantov (Βουλή των Αντιπροσώπων) a v súčasnosti sa o ňom rokuje.

⁵ V obmedzenej oblasti týkajúcej sa určenia výkonu rodičovských práv a povinností alebo predbežných opatrení vo veci rozvodu sudca môže takisto prikázať stranám, aby sa zúčastnili na informatívnom stretnutí o mediácii, ktoré je bezplatné a na ktoré sa nemôže vzťahovať nijaký osobitný postih (články 255 a 373-2-10 Občianskeho zákonníka).

Holandsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Chorvátsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Írsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>môže byť aj nariadené súdom</i>	<i>Nie</i>
Litva	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Áno aj</i>
Lotyšsko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Áno aj</i>
Luxembursko	<i>Absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Áno aj</i>
Maďarsko	<i>vysokoškolské vzdelanie a najmenej päťročná prax v príslušnej oblasti</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Malta	<i>vysokoškolské vzdelanie a najmenej päťročná prax v príslušnej oblasti; absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>povinná v rodinnoprávnych prípadoch</i>	<i>Áno aj</i>
Nemecko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>môže byť aj navrhnuté súdom⁶</i>	<i>Nie</i>
Poľsko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>môže byť aj nariadené súdom</i>	<i>Áno aj</i>
Portugalsko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>môže byť aj nariadené súdom</i>	<i>Áno aj</i>

⁶ Súd môže stranám sporu navrhnúť mediáciu alebo iný postup mimosúdneho riešenia sporu a v prípade, že strany tento návrh akceptujú, nariadiť pozastavenie konania.

Rakúsko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>Susedské spory je povinné pokúsiť sa najskôr vyriešiť mimosúdne</i>	<i>Nie</i>
Rumunsko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Slovinsko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Áno aj</i>
Španielsko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>V systéme justície mladistvých (od 14 do 18 rokov) je mediácia výslovne stanovená ako prostriedok na prevýchovu maloletej osoby</i>	<i>Áno aj</i>
Švédsko	<i>Zákon vyžaduje, aby osoby určené ako mediátori boli spôsobilé a čestné.</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Áno aj</i>
Taliansko	<i>absolvovanie odbornej prípravy mediátorov</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Nie</i>
Veľká Británia⁷	<i>Neexistuje žiadna zákonná požiadavka na to, aby absolvovali špeciálne odborné vzdelávanie.</i>	<i>dobrovoľné rozhodnutie strán</i>	<i>Áno aj</i>

Belgicko

V Belgicku ručí za kvalitu mediátorov Federálna komisia pre mediáciu (vd'aka akreditácii mediátorov). Mediácia je **prípustná** v:

- občianskom práve (vrátane rodinných sporov);
- obchodnom práve;
- pracovnom práve;

⁷ Politika v oblasti mediácie spadá do právomocí 4 krajín Veľkej Británie, takže rôzne politiky môžu byť uplatňované napríklad v Anglicku a Škótsku. Ako vzorový príklad bolo vybraté Anglicko a Wales.

- Existuje aj mediácia v trestných záležitostiach a v prípadoch náhrady škôd, ale tieto oblasti nepatria do kompetencie Federálnej komisie pre mediáciu.

Mediácia sa **najčastejšie** využíva v oblasti občianskeho práva, zvlášť v rodinných záležitostiach.

Využitie pomoci mediátora je **dobrovoľné rozhodnutie strán** a v prípade neúspechu sa naň nevzťahujú žiadne sankcie. Podľa nových ustanovení rodinného práva je sudca povinný informovať strany v konaní o existencii a o možnostiach mediácie.

Federálna komisia pre mediáciu predpismi upravila odbornú prípravu mediátorov, ale samotnú odbornú prípravu zabezpečuje súkromný sektor. Program zahŕňa spoločný základ v rozsahu 60 hodín, ktoré sa rozdeľujú na minimálne 25 hodín teórie a minimálne 25 hodín praktickej prípravy.

- **Spoločný základ** obsahuje základné zásady mediácie (etika/filozofia), štúdium rôznych **alternatívnych spôsobov riešenia sporov**, sociologické a psychologické aspekty a proces mediácie.
- **Praktické cvičenia** pokrývajú študijné predmety programu a prostredníctvom inscenácií prípadov rozvíjajú schopnosť vyjednávať a komunikovať.

Tento spoločný základ dopĺňajú špeciálne programy pre každý typ mediácie (minimálne 30 hodín, ktoré sa voľne rozdelia medzi teoretickú a praktickú prípravu). Existujú špeciálne programy v oblasti rodinnej, občianskej a obchodnej, ako aj sociálnej mediácie.

Akreditovaný mediátor teda musí zvládnuť základnú odbornú prípravu, ale aj ďalšie vzdelávanie a riadi sa Etickým kódexom akreditovaného mediátora.

Mediácia nie je bezplatná. **Honorár** mediátora je **predmetom dohody** medzi súkromným mediátorom a stranami. Zákon ich neupravuje. Zvyčajne každá strana platí polovicu honoráru. Strana v konaní má možnosť získať **pomoc** na úhradu honorára mediátora, ak má nízky príjem a pod podmienkou, že mediátor je akreditovaný.

Bulharsko

Mediácia je prípustná v mnohých oblastiach práva. Tieto oblasti však nie sú upravované ani obmedzované právnymi predpismi. Doteraz sa väčšina mediátorov špecializovala na komerčnú a obchodnú mediáciu.

Mediácia je celkom dobrovoľná. Aj keď mediácia predstavuje alternatívny spôsob urovnávania sporu bez obrátenia sa na súd, nie je nevyhnutnou podmienkou na začatie súdneho konania.

Pre mediátorov neexistuje žiaden osobitný kódex správania. Ustanovenia o etických štandardoch sa však nachádzajú v zákone o mediácii a nariadení č. 2 z 15. marca 2007, v ktorom sa ustanovujú podmienky a proces schvaľovania organizácii pôsobiach v oblasti mediácie.

Organizácie, ktoré ponúkajú odbornú prípravu v oblasti mediácie sú zo súkromného sektora. Medzi témy odborných seminárov patrí súdne konanie a etické pravidlá správania mediátorov, ako aj postup uvedený v **zákone o mediácii a nariadení č. 2 z 15. marca 2007**.

Mediácia nie je bezplatná, jej **úhrada** podlieha dohode medzi mediátorom a zúčastnenými stranami.

Cyprus

Mediáciu možno využiť na vyriešenie akýchkoľvek sporov pod podmienkou, že zainteresované strany s tým súhlasia.

Na rozdiel od iných foriem alternatívneho riešenia sporov (arbitráž), neexistujú žiadne zákony osobitne upravujúce proces mediácie, a teda žiadne pravidlá, ktoré treba dodržiavať pri mediácii. Poznámka: Návrh zákona o špecifickej otázke mediácie v rodinnoprávnych veciach bol predložený snemovni reprezentantov (Βουλή των Αντιπροσώπων) a v súčasnosti sa o ňom rokuje. (2017)

Pre mediáciu nie sú stanovené fixné trovy, závisia v podstate od zložitosti veci a postavenia mediátora.

Česká republika

Výhodou využitia mediácie býva časová úspora pri tomto spôsobe riešenia sporu (v porovnaní s dĺžkou súdneho konania) a často aj finančná úspora (v porovnaní s nákladmi vynaloženými na súdne konanie).

Probačná a mediačná služba Českej republiky je ústredný orgán pre sprostredkovanie mediácie ako spôsobu riešenia následkov trestného činu medzi páchatelom a obeťou v rámci trestného konania. Zodpovednosť za výkon činnosti tejto služby nesie **Ministerstvo spravodlivosti**.

Pokiaľ ide o sprostredkovanie mediácie v netrestných veciach, záujemcovia sa môžu obrátiť na niektorého z mediátorov, ktorí vykonanie mediácie ponúkajú.

Mediáciu je možné využiť vo všetkých oblastiach práva s výnimkou prípadov, ktoré stanovujú právne predpisy. Medzi tieto oblasti patrí aj **rodinné právo, obchodné právo a trestné právo**. Pokiaľ je to účelné a vhodné, môže predseda senátu podľa občianskeho súdneho poriadku nariadiť účastníkom konania prvé stretnutie s mediátorom a to v rozsahu 3 hodín. V takýchto prípadoch môže konanie prerušiť až na 3 mesiace.

Mediáciu upravuje zákon č. 202/2012 Z. z. o mediácii a v oblasti trestného konania tiež zákon č. 257/2000 Z. z. o Probačnej a mediačnej službe ČR.

Zapísaný mediátor, ktorý pôsobí podľa zákona č. 202/2012 Z. z., musí úspešne zložiť odbornú skúšku pred komisiou vymenovanou Ministerstvom spravodlivosti ČR. Mediátor, ktorý pôsobí v rámci Probačnej a mediačnej služby ČR podľa zákona č. 257/2000 Z. z., musí úspešne zložiť kvalifikačnú skúšku.

Vzdelávanie mediátorov, ktorí pôsobia v rámci trestnej justície, zabezpečuje Probačná a mediačná služba ČR. Vzdelávanie v oblasti netrestnej mediácie ponúka množstvo subjektov a vzdelávacích inštitúcií.

Mediácia, ktorú sprostredkúva Probačná a mediačná služba ČR, sa vykonáva bezplatne, respektíve náklady na jej vykonanie hradí štát. Ak súd preruší konanie v netrestnej veci a stranám nariadi prvé stretnutie s mediátorom, prvé 3 hodiny mediačného stretnutia sa hradia vo výške stanovenej vykonávacím právnym predpisom (400 Kč za každú začatú hodinu) a túto odmenu hradia strany rovným dielom (v prípade oslobodenia účastníkov od súdnych poplatkov hradí túto odmenu štát). V prípade pokračovania mediácie nad rámec 3 hodín hradia účastníci rovným dielom náklady na jej ďalšie vykonávanie, ale vo **výške**, na ktorej sa mediátor dohodol s účastníkmi mediácie, t. j. zúčastnenými stranami sporu.

Dánsko

V Dánsku je možné požiadať o služby mediátora na súkromnej úrovni. Mediácia na súkromnej úrovni nie je upravená zákonom a náklady musia uhradiť strany sporu. Okrem toho podľa zákona o mediácii je o tieto služby možné požiadať v občianskoprávných veciach na okresnom súde, vrchnom súde alebo námornom a obchodnom súde a pri riešení konfliktov v trestnoprávných veciach.

Mediácia v občianskoprávných veciach

V kapitole 27 zákona o výkone súdnictva sú stanovené pravidlá o súdnej mediácii v nevyriešených občianskoprávných veciach na okresnom súde, vrchnom súde alebo námornom a obchodnom súde. Súd môže na žiadosť strán sporu určiť súdneho mediátora, aby pomohol stranám dosiahnuť dohodu o urovnaní vzájomného sporu (súdna mediácia).

Cieľom tohto postupu je poskytnúť stranám vo veciach predložených na súdy príležitosť, ak si to želajú, nájsť riešenie sporu iným spôsobom než tradičným zmierovacím konaním na súde, ktoré sa zakladá na právnych normách v súčasnej podobe, alebo na základe rozsudku súdu. Súdna mediácia môže poskytnúť príležitosť dosiahnuť dohodu o vyriešení sporu, čo sa považuje za výhodnejšie pre obe strany, pretože riešenie prostredníctvom mediátora im umožňuje vo väčšej miere ovplyvňovať priebeh prípadov a umožňuje prihliadať na ich základné záujmy, potreby a budúcnosť.

Mediátorom môže byť sudca alebo úradník príslušného súdu, ktorý je menovaný do funkcie mediátora, alebo právny zástupca, ktorého schválila správa súdu do funkcie mediátora na príslušnom vrchom súde. Priebeh mediácie určuje mediátor po porade so stranami sporu. Mediátor sa môže so súhlasom strán sporu stretnúť s nimi individuálne.

Každá strana sporu znáša svoje trovy mediácie, pokiaľ sa nedohodnú inak.

Mediácia v trestnoprávných veciach

Zákom č. 467 z 12. júna 2009 o radách na riešenie sporov v súvislosti s trestnými činmi sa s účinnosťou od 1. januára 2010 zavádza stály celoštátny systém na riešenie sporov v trestnoprávných veciach. Policajný komisár zriadi pre každý policajný okrsk radu na riešenie sporov, kde sa obeť a páchatel môžu stretnúť po trestnom čine spolu s nestranným mediátorom. Mediácia v rade na riešenie sporov sa môže uskutočniť len vtedy, ak strany súhlasia s účasťou. Deti a mládež pod 18 rokov sa však môžu zúčastniť len so súhlasom zákonného zástupcu.

Mediácia v rade na riešenie sporov sa môže uskutočniť len vtedy, ak sa páchatel' v zásade priznal k trestnému činu.

Mediátor dohodne konanie na rade na riešenie sporov po pohovore so stranami sporu. Počas riešenia sporu mediátor pomáha sporným stranám prediskutovať trestný čin a môže im pomôcť sformulovať dohody, ktoré chcú uzavrieť. Mediácia v rade na riešenie sporov nie je náhradou za trest alebo iný právny postih za trestný čin.

Estónsko

V Estónsku je potrebné rozlišovať medzi zmierovacím konaním (*lepitus*), ktoré je upravené zákonom o zmierovacom konaní, a pojmom mediácia (*vahendus*). Mediácia je širší pojem pokrývajúci všetky aktivity (vrátane zmierovacieho konania), v rámci ktorých nezávislá tretia strana bez súdnych právomocí vstupuje medzi strany sporu, ktoré sa nevedia dohodnúť. Podľa estónskeho práva sa zmierovacím konaním rozumie činnosť zmierovateľa alebo zmierovacieho orgánu v občianskoprávných sporoch. Zmierovacie konanie je upravené zákonom o zmierovacom konaní. Na druhej strane ustanovenia o mediácii sú obsiahnuté vo viacerých právnych predpisoch. Zákon o zmierovacom konaní bol navrhnutý s cieľom transponovať smernicu 2008/52/ES o určitých aspektoch mediácie v občianskoprávných a obchodných veciach do estónskeho práva.

Podľa zákona o zmierovacom konaní môže byť zmierovateľom akákoľvek fyzická osoba, ktorú strany požiadali o to, aby vystupovala ako zmierovateľ. Zmierovateľom môže byť aj advokát alebo notár. Podľa osobitného zákona je možné úlohou zmierovateľa poveriť štátny alebo samosprávny orgán.

Zmierovacie konanie upravené zákonom o zmierovacom konaní je vo všeobecnosti možné použiť v prípade akýchkoľvek občianskoprávných sporov, ktoré spadajú do kompetencie miestnych súdov. Hoci neexistujú žiadne komparatívne štatistiky, je pravdepodobné, že sa zmierovacie konanie využíva najčastejšie v oblasti rodinného práva. Justičný kancelár vystupuje ako mediátor v prípade sporov, ktoré sa týkajú diskriminácie. Ide o sťažnosti jednotlivcov týkajúce sa diskriminácie na základe pohlavia, rasy, národnosti (etnického pôvodu), farby pleti, jazyka, pôvodu, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, finančného alebo spoločenského postavenia, veku, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie alebo iného dôvodu uvedeného v zákone. Mediáciu možno využiť aj v prípade porušenia základných práv. Verejný zmierovateľ vystupuje ako mediátor v prípade kolektívnych pracovných sporov.

Podľa estónskeho práva je rozhodnutie o využití zmierovacieho konania na slobodnom rozhodnutí strán sporu. V zmysle občianskeho súdneho poriadku môže súd účastníkom sporu prikázať (ak to vzhľadom na okolnosti prípadu a priebeh konania považuje za nutné), aby využili zmierovacie konanie podľa zákona o zmierovacom konaní.

Odbornú prípravu mediátorov poskytuje súkromný sektor (napr. Združenie zmierovateľov). Odborná príprava mediátorov nie je regulovaná.

Podľa zákona o zmierovacom konaní nie je zmierovacie konanie bezplatné; jeho cena je predmetom dohody medzi mediátorom a zúčastnenými stranami. Náklady na mediáciu si strany sporu delia rovným dielom. Ak súd uzná za potrebné prizvať zmierovateľa alebo mediátora

na pomoc pri riešení sporu, môže ekonomicky slabšia strana požiadať o štátnu náhradu trov spojených s touto službou. Za zmierovacie konanie sprostredkované justičným kancelárom v roli mediátora sa neplatia žiadne poplatky. Účastníkom však môžu vzniknúť ďalšie náklady. Justičný kancelár rozhodne o tom, kto bude tieto náklady znášať. Riešenie kolektívnych pracovných sporov prostredníctvom verejného zmierovateľa je tiež bezplatné. Náklady vyplývajúce z vyriešenia kolektívneho pracovného sporu znáša neúspešný účastník, alebo sa na základe vzájomnej dohody rozdelia medzi strany.

Fínsko

Mediácia sa využíva ako v občianskoprávných, tak aj v trestných veciach. Mediácia sa najčastejšie využíva v občianskoprávných sporoch, predovšetkým v menších občianskoprávných sporoch. Nie všetky spory však musia podliehať mediácii spojenej so súdom. Spotrebiteľskými spormi sa napríklad môže zaoberať poradca pre spotrebiteľov a **Rada pre spotrebiteľské sťažnosti**. V trestných veciach sa však uplatňuje zvláštny postup mediácie.

Pri občianskoprávných veciach a sporoch, ktoré sú predkladané všeobecným súdom, je možné použiť mediáciu, tak ako je to uvedené v štatúte o mediáciách spojených so súdmi (zákon č. 663/2005). Cieľom mediácií spojených so súdmi je priateľské urovnanie sporov. Predpokladmi pre mediácie spojené so súdmi je to, aby vec bola prístupná pre mediáciu a aby mediácia bola vo svetle nárokov strán vhodným prostriedkom. Jedna alebo obe strany sporu môžu vypracovať písomnú žiadosť, predtým ako sa obrátia na súd. Táto žiadosť musí byť predložená v písomnej podobe a musí obsahovať predmet sporu a odlišné názory strán. Okrem toho je potrebné predložiť dôvody, prečo je daná vec prístupná pre mediáciu.

Zmier (mediácia) sa tiež dá využiť v občianskoprávných veciach, v rámci ktorých aspoň jedna strana vystupuje ako fyzická osoba. Občianskoprávne veci s výnimkou tých, ktoré sa týkajú nárokov na odškodnenie obete trestného činu, je možné riešiť zmierom len vtedy, ak ide o menej dôležitý spor, berúc do úvahy predmet a nároky, ktoré boli v rámci tohto sporu predložené. To, čo štatút ustanovuje ohľadom zmieru v trestných veciach, sa primerane týka aj zmieru v občianskoprávných veciach.

Zmier je možné využiť vtedy, keď strany osobne a dobrovoľne prejavili súhlas so zmierom. Musia byť schopné pochopiť jeho význam a riešenia, ku ktorým sa dospeje prostredníctvom zmieru. Čiže predtým, ako budú strany súhlasiť so zmierom, musia mať svoje práva vo vzťahu ku zmieru a musí im byť vysvetlená ich pozícia v rámci zmieru. Každá strana má právo kedykoľvek počas zmierovacieho konania stiahnuť svoj súhlas.

Maloleté osoby musia prejsť svoj súhlas so zmierom osobne. Okrem toho je na účasť maloletej osoby na zmieri potrebný súhlas opatrovníka alebo iného právneho zástupcu. Dospelé osoby, ktoré sú právne nespôsobilé, sa môžu zmieru zúčastniť vtedy, ak chápu význam prípadu a ak predložili svoj osobný súhlas s týmto procesom.

Zmier je možné použiť pri trestných činoch, ktoré sa vyhodnocujú ako činy, ktoré je možné riešiť v rámci zmieru, berúc do úvahy charakter a spôsob trestného činu, vzťah medzi podozrivým a obeťou a iné otázky spojené s trestným činom ako takým. Trestné činy, v rámci ktorých vystupujú maloleté obete, nesmú byť predmetom zmieru vtedy, ak obeť potrebuje zvláštnu ochranu z dôvodu charakteru trestného činu alebo z dôvodu jej veku.

Mediačné kancelárie prijímajú žiadosti o mediáciu a počas mediácie spolupracujú s rôznymi orgánmi. Každý prípad mediácie je pridelený dobrovoľnému mediátorovi, ktorý je vybraný z odborníkov, ktorí pracujú v mediačnej kancelárii. Mediátori preberajú prípady mediácie a s nimi spojené praktické úlohy v spolupráci s mediačnou kanceláriou. Pracovníci kancelárie usmerňujú mediátorov a dozerajú na nich počas ich práce.

Pokiaľ ide o trestné veci, zmier je možné vykonať len medzi stranami, ktoré osobne a dobrovoľne prejavili svoj súhlas so zmierom a ktoré sú schopné pochopiť jeho význam a riešenia, ku ktorým sa dospeje prostredníctvom zmieru. V civilných veciach (v mediácii spojenej so súdom) je na začatie mediácie potrebný súhlas všetkých strán.

Vo Fínsku existuje vnútroštátny etický kódex pre mediátorov spolu s odvetvovými etickými kódexmi pre mediátorov (napr. podľa oblasti špecializácie, ako napríklad mediátori pre rodinné právo, zdravotníctvo, stavebníctvo).

Národný inštitút pre zdravie a sociálnu starostlivosť organizuje odbornú prípravu mediátorov. Tento inštitút okrem toho zhromažďuje štatistické informácie o mediácii v trestných a občianskoprávných veciach, monitoruje a vykonáva prieskum aktivít spojených s mediáciou a koordinuje úsilie o rozvoj v tejto oblasti. Túto prácu podporuje **Poradný výbor pre mediáciu v trestných a v občianskoprávných veciach**.

Mediácia v trestných veciach je bezplatnou službou. Umožňuje obeti trestného činu a páchateľovi stretnúť sa prostredníctvom nestranného mediátora s cieľom prediskutovať duševné a materiálne škody spôsobené obeti a dohodnúť sa na opatreniach na odčinenie ujmy (zákon č. 1016/2005). Pre zainteresované strany predstavuje mediácia nižšie náklady než náklady spojené so súdnym procesom. Každá strana znáša svoje vlastné náklady a nie je povinná hradiť náklady oponenta. Ak si to strany prajú, môžu využiť služby právneho poradcu. Strana môže tiež požiadať kanceláriu právnej pomoci o právnu pomoc.

Pokiaľ ide o súdnu mediáciu, ako mediátor vystupuje sudca okresného súdu. V skutočnosti je mediácia v rámci sporov jednou z bežných úloh sudcu. Ak si prípad vyžaduje zvláštne poznatky z určitej oblasti, mediátor môže so súhlasom strán zapojiť do prípadu asistenta, ktorého sadzby platia strany. Za súdnu mediáciu sa platí poplatok, rovnako ako za všetky ostatné veci, ktorými sa zaoberá súd.

Francúzsko

Podľa francúzskeho práva môžu strany využiť mediáciu vo všetkých oblastiach práva, pokiaľ mediácia neporuší takzvaný **všeobecný verejný poriadok**. Mediácia sa nemôže využiť napríklad so zámerom obísť záväzné predpisy týkajúce sa manželstva alebo rozvodu.

Mediácia sa uplatňuje najmä v **rodinných veciach** (sudca pre rodinné veci, prostredníctvom rodinného mediátora) a pri **menších sporoch** (konanie pred samosudcom alebo sudcom inštančného súdu, prostredníctvom zmierovateľa).

K mediácii možno pristúpiť len po **predbežnom súhlase strán**.

Ak však žaloba už bola podaná na súd, „sudca, ktorému bol postúpený spor, môže po získaní súhlasu strán určiť tretiu osobu, aby vypočula strany a porovnala ich názory s cieľom umožniť im nájsť riešenie konfliktu, ktorý ich stavia proti sebe“ (článok 131-1 Občianskeho súdneho poriadku).

V obmedzenej oblasti týkajúcej sa určenia výkonu rodičovských práv a povinností alebo predbežných opatrení vo veci rozvodu sudca môže takisto prikázať stranám, aby sa zúčastnili na informatívnom stretnutí o mediácii, ktoré je bezplatné a na ktoré sa nemôže vzťahovať nijaký osobitný postih (články 255 a 373-2-10 Občianskeho zákonníka).

Nariadením vlády č. 2011/1540 zo 16. novembra 2011 sa transponovala smernica 2008/52/ES, v ktorej sa ustanovuje rámec na podporu mimosúdneho riešenia sporov strán prostredníctvom tretej osoby, ktorou je mediátor, pričom jej uplatňovanie sa rozširuje na cezhraničnú mediáciu, a súčasne aj na vnútroštátnu mediáciu, okrem sporov, ktoré sa týkajú pracovných zmlúv a výsostného správneho práva.

Na celoštátnej úrovni nejestvuje „kódex správania“ mediátorov. Za daného stavu francúzske pozitívne právo nestanovuje nijaké osobitné vzdelávanie potrebné na výkon mediácie okrem rodinnej oblasti. V tejto oblasti sa totiž dekrétom z 2. decembra 2003 a výnosom z 12. februára 2004 zaviedol **diplom rodinného mediátora**. V právnych predpisoch sa stanovuje v oblasti rodinnej mediácie odborná príprava zabezpečovaná akreditovanými inštitúciami a diplom, ktorý vystavuje prefekt regiónu po absolvovaní odbornej prípravy alebo zložení certifikačných skúšok na potvrdenie nadobudnutých vedomostí. Odbornú prípravu zabezpečujú strediská akreditované Regionálnym riaditeľstvom pre zdravotné a sociálne veci (**Direction régionale des affaires sanitaires et sociales – DRASS**). Študenti absolvujú v týchto strediskách odbornú prípravu v rozsahu 560 hodín rozvrhnutých na tri roky s praxou v rozsahu aspoň 70 hodín. Po skončení cyklu uchádzač skladá skúšky na potvrdenie získaného vzdelania.

Mimosúdna alebo súdna mediácia je platená služba pre osoby, ktoré využili tento alternatívny spôsob urovnania sporov. V oblasti súdnej mediácie môže **odmena mediátora** spadať do súdnej pomoci.

Grécko

Mediácia sa poskytuje:

- v prípade občianskych a obchodných sporov;
- v oblasti pracovného práva a pri riešení sporov spotrebiteľov, ako sa uvádza vyššie;
- pre obe domáceho násillia (zákon č. 3500/2006) a
- v prípade niektorých priestupkov, ako sa stanovuje v zákone č. 3094/2010.

Grécko transponovalo smernicu 2008/52/ES zákonom č. 3898/2010 (vládny vestník, séria I, č. 211, 16.12.2010). Podľa uvedeného zákona môžu byť súkromné právne spory predmetom mediácie, ak sa na tom strany dohodnú a ak majú právo slobodne rozhodovať o predmete sporu. Dohodu predložiť spor na mediáciu možno preukázať prostredníctvom dokumentu alebo zo záznamov na súde, na ktorom spor prebieha. Takáto dohoda sa riadi hmotnoprávnymi ustanoveniami zmluvného práva.

Mediácia je možná v týchto prípadoch: a) strany sa na mediácii dohodli pred súdnym konaním alebo po ňom; b) súd, na ktorom konanie prebieha, po zohľadnení všetkých aspektov veci vyzve strany, aby požiadali o mediáciu; v závislosti od dohody strán, súd musí potom odložiť konanie o tri až šesť mesiacov; c) súd v inom členskom štáte nariadi mediáciu; d) mediáciu vyžaduje zákon.

V rozhodnutí č. 109088 ministra pre spravodlivosť, transparentnosť a ľudské práva:

- a) sa stanovujú osobitné podmienky certifikácie mediátorov a postup uznávania certifikácie v inom členskom štáte EÚ; takéto uznanie a dočasné alebo konečné odobratie certifikácie si vyžaduje súhlas rady pre certifikáciu mediátorov;
- b) sa uvádza etický kódex certifikovaných mediátorov;
- c) sa stanovujú osobitné podmienky ukladania pokút za porušenie etického kódexu; uloženie pokuty, ktoré si vyžaduje predchádzajúci súhlas rady, zahŕňa dočasné alebo konečné odobratie certifikátu; a
- d) stanovujú sa iné relevantné záležitosti.

Na mediácii sa každá strana alebo jej právny zástupca zúčastňuje s právnikom. Mediátora určia strany alebo iná osoba, ktorú vyberú. Postup mediácie stanoví mediátor na základe dohody so stranami a tento postup sa môže kedykoľvek ukončiť. Postup mediácie je dôverný a z diskusií sa neuchovávajú žiadne záznamy. Mediátor sa môže v rámci mediácie kontaktovať a stretnúť s ktoroukoľvek stranou. Mediátor nemôže postúpiť žiadne informácie, ktoré získal počas stretnutia s jednou stranou, druhej strane bez súhlasu prvej strany. Osoba, ktorá je navrhovaná ako mediátor, nemusí s vymenovaním súhlasiť. Počas mediácie sa mediátor zodpovedá len za úmysel podvodu.

Rada pre certifikáciu mediátorov je zodpovedná za certifikáciu mediátorov, zaistenie toho, aby organizácie pre odbornú prípravu v oblasti mediácie dodržiavali požiadavky, zaistenie toho, aby mediátori dodržiavali etický kódex a odporúčania ministerstva pre spravodlivosť, transparentnosť a ľudské práva týkajúce sa stanovených pokút.

Odbornú prípravu v oblasti mediácie môžu poskytovať neziskové spoločnosti, ktoré zahŕňajú aspoň jedno združenie advokátov a aspoň jednu vnútroštátnu komoru a vlastnia licenciu oddelenia pre právnu profesiu a právnikov generálneho riaditeľstva pre administratívu na ministerstve pre spravodlivosť, transparentnosť a ľudské práva na odporúčanie rady pre certifikáciu mediátorov.

Náklady na odmenu mediátora sa rozdelia medzi strany sporu, v prípade, že sa nedohodne inak.

Holandsko

Mediácia sa využíva v mnohých oblastiach, pričom najčastejšie sa využíva v oblasti občianskeho a verejného práva.

Rozhodnutie o využití mediácie je dobrovoľné. Mediátori musia dodržiavať etický kódex.

Holandský inštitút pre mediáciu (ďalej NMI) zabezpečuje nezávislé hodnotenie kvality mediácie a mediátorov v celej krajine. Mediátori registrovaní v inštitúte NMI sú školení a kvalifikovaní na to, aby mohli vykonávať mediáciu, a to v súlade s predpismi o mediácii inštitútu. Zaviazali sa dodržiavať **systém zabezpečenia kvality** inštitútu NMI.

Na zaradenie do registra inštitútu NMI musí mediátor splniť dve základné požiadavky:

- úspešne ukončiť odbornú mediačnú prípravu akreditovanú inštitútom NMI,
- zložiť skúšku z príslušných vedomostí.

Inštitút NMI akreditoval niekoľko inštitútov na odbornú prípravu v oblasti mediácie. Ich odborné programy môžu trvať od šiestich dní základného kurzu až po kurzy trvajúce 20 dní alebo viac. Úspešné ukončenie jedného z týchto odborných vzdelávacích kurzov je jednou z dvoch základných podmienok na zaradenie do registra mediátorov inštitútu NMI. Druhou základnou podmienkou na zaradenie do registra inštitútu NMI je úspešné vykonanie testu hodnotiaceho príslušné znalosti.

Mediácia pri riešení občianskych sporov nie je poskytovaná bezplatne. Náklady na mediáciu závisia od prípadu. Ak finančné prostriedky sporných strán nedosahujú uplatniteľnú prahovú hodnotu, spolufinancuje náklady na právnika alebo mediátora štát. Štát však neuhrádza plnú sumu. Každá strana musí prispieť určitou finančnou čiastkou.

Chorvátsko

Vláda Chorvátskej republiky prostredníctvom ministerstva spravodlivosti poskytuje výraznú podporu (legislatívnu, finančnú, technickú) rozvoju a propagácii mediácie, ktorá sa stala jednou z dôležitých súčastí stratégie reformy súdnictva.

Súdna a mimosúdna mediácia

Mediácia sa môže uskutočniť na všetkých riadnych a špecializovaných súdoch prvého a druhého stupňa (na obecných, okresných a obchodných súdoch a na Najvyššom obchodnom súde) vo všetkých fázach konania, a teda aj v priebehu odvolacieho konania. Mediáciu vykonáva výlučne sudca príslušného súdu, ktorý je vyškolený v oblasti mediácie a ktorý je uvedený v zozname súdnych mediátorov stanovenom predsedom súdu prostredníctvom každoročného priradenia úloh. Súdny mediátor nikdy nevykonáva mediáciu v spore, v ktorom bol určený ako sudca.

Mimosúdnu mediáciu už mnoho rokov veľmi úspešne vykonávajú mediačné centrá v rámci Chorvátskej hospodárskej komory, Chorvátskej obchodnej a remeselnej komory a Chorvátskeho združenia zamestnávateľov, ako aj Chorvátske združenie pre mediáciu, Chorvátska advokátska komora, Chorvátsky úrad pre poisťovníctvo a Úrad pre sociálne partnerstvo vlády Chorvátskej republiky. Mediácia s vybranými mediátormi sa však môže uskutočňovať aj mimo týchto centier.

Podľa zákona o mediácii (*Narodne novine* – úradný vestník Chorvátskej republiky – č. 18/11) a Pravidiel registra mediátorov a akreditačných noriem pre mediačné inštitúcie a mediátorov (NN, č. 59/11) vedie register mediátorov ministerstvo spravodlivosti.

Komisia pre alternatívne riešenie sporov

Ministerstvo spravodlivosti zriadilo a vymenovalo Komisiu pre alternatívne riešenie sporov, ktorá sa skladá z predstaviteľov súdov, prokuratúry, Úradu pre sociálne partnerstvo vlády Chorvátskej republiky, Chorvátskej hospodárskej komory, Chorvátskeho združenia zamestnávateľov, Chorvátskej obchodnej a remeselnej komory a ministerstva spravodlivosti.

Mandátom komisie je monitorovať rozvoj alternatívneho riešenia sporov, monitorovať plnenie jestvujúcich programov a navrhovať opatrenia na podporu rozvoja alternatívneho riešenia sporov. Mandát komisie zahŕňa aj poskytovanie stanovísk a odpovedí na otázky patriace do jej pôsobnosti.

Na zasadnutí Komisie pre alternatívne riešenie sporov 26. novembra 2009 bol prijatý etický kódex mediátorov.

Proces mediácie sa začína návrhom jednej strany sporu, ktorý druhá strana prijme, spoločným návrhom oboch strán na priateľské riešenie sporu alebo návrhom tretej strany (napr. sudcu v priebehu súdneho konania).

Mediátori sú osoby alebo viacero osôb, ktoré na základe dohody medzi stranami vykonávajú mediáciu. Mediátori musia byť vyškolení (odborné poznatky a zručnosti mediátora sú jedným z rozhodujúcich prvkov úspešnej mediácie) a musia priebežne absolvovať odbornú prípravu. Pri organizovaní a vykonávaní odbornej prípravy mediátorov má mimoriadny význam Súdna akadémia.

Mediácia sa vykonáva na základe dohody oboch strán. Mediátor v priebehu mediácie zabezpečuje spravodlivé a rovnaké zaobchádzanie so stranami. Mediátor sa v procese mediácie môže stretnúť s každou stranou samostatne, a pokiaľ sa strany nedohodli inak, mediátor môže poskytnúť informácie a údaje získané od jednej strany druhej strane len na základe súhlasu prvej strany. Mediátor sa môže podieľať na vypracúvaní návrhu urovnania a dávať odporúčania v súvislosti s jeho obsahom. Urovanie dosiahnuté mediáciou je záväzné pre strany, ktoré ho podpísali. Ak strany v rámci urovnania prijali určité záväzky, musia ich včas vykonať. Urovanie dosiahnuté mediáciou je vymáhateľný dokument, ak obsahuje záväzok, ktorý sa musí vykonať a v súvislosti s ktorým strany môžu dosiahnuť kompromis, a ak obsahuje vyhlásenie o priamom povolení vymáhania (doložku o vymáhateľnosti).

Pokiaľ sa strany nedohodli inak, každá strana nesie vlastné náklady, pričom náklady na mediáciu nesú strany v rovnakej miere alebo v súlade s osobitným zákonom alebo pravidlami mediačných inštitúcií.

Podľa väčšiny odborníkov v oblasti mediácie je na mediáciu vhodný každý spor týkajúci sa práv, s ktorými môžu strany voľne nakladať, pričom strany sporu by sa takmer vždy mali nabádať, aby spor vyriešili priateľsky. Mediácia je vhodná najmä v sporoch podnikov (teda v obchodných sporoch), ako aj v cezhraničných sporoch (jedna zo strán má domicil alebo obvyklý pobyt v členskom štáte Európskej únie) v občianskych a obchodných veciach. Treba poznamenať, že cezhraničné spory nezahŕňajú colné, daňové ani správne konania, ani spory týkajúce sa zodpovednosti štátu za konanie alebo nekonanie pri výkone moci.

Írsko

Mediácia sa najčastejšie využíva v súvislosti s osobnou ujmom, v rodinnoprávných a obchodnoprávných sporoch, ako aj v prípadoch sťažností na protiprávnu diskrimináciu v zmysle právnych predpisov o rovnosti.

Osobná ujma

Vo všeobecnosti je rozhodnutie o využití mediácie dobrovoľné. Zákomom o občianskoprávnej zodpovednosti a súdoch z roku 2004 (oddiely 15 a 16) sa ustanovuje mediácia. Oddiel 15 zavádza pojem mediačná konferencia. Súd môže nariadiť, aby sa strany v spore o osobnej ujme stretli s cieľom pohovárať sa a pokúsiť sa spor urovnať. Ak niektorá zo strán neuposlúchne takéto nariadenie súdu, môže súd uložiť príslušnej strane, aby uhradila následné trovy.

Mediátorom v takom spore môže byť za určitých okolností osoba vymenovaná orgánom „ustanoveným, na účely tohto oddielu, na základe nariadenia ministra spravodlivosti, rovnosti a právnej reformy“.

Rodinné právo

V oblasti rodinného práva množstvo zákonov vyžaduje, aby sa právni zástupcovia strán, ktoré plánujú rozvod/rozluhu, pohovárali s navrhovateľom alebo odporcom (podľa situácie) o možnosti využitia mediácie. Cieľom je pomôcť dosiahnuť rozluhu alebo rozvod na základe dohody medzi manželmi. Právni zástupcovia musia zároveň príslušným stranám poskytnúť kontaktné údaje osôb kvalifikovaných na poskytovanie mediačných služieb pre odlúčených manželov – a súdu potvrdiť, že daná osoba splnila tieto požiadavky. Ak takéto potvrdenie nie je súdu predložené, má súd právo odročiť súdne konanie na také dlhé obdobie, aké uzná za primerané na to, aby právny zástupca mohol začať príslušné rokovania.

Obchodné právo

Pri prejedávaní veci nachádzajúcej sa na zozname obchodného súdu môže sudca na žiadosť ktorejkoľvek zo strán alebo na svoj vlastný podnet nariadiť: „aby konanie alebo akákoľvek otázka v rámci neho bola odročená na také dlhé obdobie, aké uzná sudca za vhodné, nie však na dlhšie ako dvadsaťosem dní, čím by poskytol účastníkovi čas na posúdenie, či by uvedené konanie alebo otázka mali byť postúpené na proces mediácie, zmieru alebo arbitráže, a ak sa strany rozhodnú otázku alebo konanie na takýto proces postúpiť, poskytnúť jednotlivým stranám viac času na zosúladienie s týmito ustanoveniami alebo predpismi súdu.“

Existuje tu aj Špecializovaný súd pre rovnosť (Equality Tribunal).

Vo všeobecnosti nepatrí vzdelávanie mediátorov do pôsobnosti štátu. Pôsobnosť Agentúry pre podporu rodiny čiastočne zahŕňa vzdelávanie súvisiace s mediáciou v oblasti rodiny. Aby sa mohli uchádzať o toto vzdelávanie, musia uchádzači najprv absolvovať 60 hodinový všeobecný kurz mediácie a prejsť prísny výberový procesom.

Vo všeobecnosti mediácia nie je bezplatná. Úhrada je predmetom dohody medzi súkromným mediátorom a sporovými stranami.

Litva

Zmierovacia mediácia (taikinamasis tarpininkavimas) sa môže využívať v občianskoprávných sporoch (t. j. v sporoch, v ktorých rozhoduje súd so všeobecnou právomocou prostredníctvom občianskoprávneho konania).

Mediáciu upravuje **zákon o zmierovacej mediácii v občianskoprávných sporoch** (Civilinių ginčių taikinamojo tarpininkavimo įstatymas). Podľa tohto zákona je rozhodnutie o využití mediácie dobrovoľné. Mediátori nemusia dodržiavať žiadne osobitné predpisy, ako napríklad kódex správania.

Zatiaľ sa nezaviedol žiadny celoštátny program odbornej prípravy. Odbornú prípravu však zabezpečuje centrum odbornej prípravy **Ministerstva spravodlivosti** (Teisingumo ministerija) a súkromné orgány. Súkromné orgány nie sú regulované.

Podľa zákona o zmierovacej mediácii v občianskoprávných sporoch sa zmierovacia mediácia môže poskytovať za odmenu alebo bezplatne. Ak sa poskytuje za odmenu, konanie sa môže začať až vtedy, keď sa mediátor písomne dohodne s obidvoma stranami sporu na sume, ktorá sa zaplatí a spôsobe platby.

Lotyšsko

Mediácia je povolená v mnohých oblastiach. Je pravdepodobné, že najčastejšie sa používa v občianskoprávných sporoch, ktoré vyplývajú z rodinného práva, a obchodných právnych vzťahoch.

Rozhodnutie o využití mediácie je dobrovoľné. Mediácia nie je podmienkou pre spustenie alebo začiatok inej fázy určitých typov súdnych procesov. Neexistujú žiadne špecifické pravidlá alebo kódexy správania, ktoré by riadili činnosti mediátorov.

Organizácia Mediácia a ADR a Integrácia pre spoločnosť disponujú školiteľmi, ktorí vedú základné kurzy mediácie pre budúcich mediátorov a kurzy na získanie základných kompetencií na riešenie sporov v profesijnej aj osobnej oblasti.

Mediácia pri riešení občianskoprávných sporov nie je poskytovaná bezplatne. Náklady na mediáciu závisia od viacerých faktorov: kvalifikácie a skúsenosti mediátora, zložitosti sporu, počtu požadovaných mediačných stretnutí a od iných faktorov.

V prípadoch vzťahujúcich sa na záujmy a práva detí však Rada zahraničných a zmierovacích záležitostí súdu pre siroty v Rige (*Rīgas Bāriņtiesas Ārlietu un samierināšanas pārvalde*) poskytuje bezplatnú službu občanom mesta Riga. Spory sa vzťahujú najmä na vyživovaciu povinnosť, usporiadanie bydliska dieťaťa, práv na jeho navštevovanie, opatrovanie a výchovu.

Luxembursko

Mediácia je prípustná hlavne:

- v správnych veciach
- v trestnoprávných veciach
- v rodinnoprávných veciach
- v obchodnoprávných veciach
- vo veciach týkajúcich sa susedských sporov

Hlavnými črtami **mediácie v občianskoprávných a obchodnoprávných veciach** je jej konsenzuálna povaha, dôvernosť konania, ako aj nezávislosť, nestrannosť a kvalifikácia mediátora. Mediácia sa môže týkať celého sporu alebo len niektorej jeho časti. Patrí sem ako mediácia na základe dohody tak aj mediácia nariadená súdom, pričom významnú rolu zohráva rodinná mediácia.

V rámci **mediácie na základe dohody** môže každá strana nezávisle od akéhokoľvek súdneho alebo arbitrážneho konania navrhnúť tej druhej alebo ostatným stranám, aby využili mediáciu, a to v ktorejkoľvek fáze súdneho konania, pokiaľ o veci nezačal rokovať súd.

V rámci **mediácie na súde**, tzv. „súdnej mediácie“, občianskoprávny, obchodnoprávny alebo rodinný spor už bol predložený súdu, ktorý môže kedykoľvek pristúpiť k súdnej mediácii, pokiaľ o veci nezačal rokovať súd a okrem prípadov na kasačnom súde a predbežných opatrení. Sudca môže strany k mediácii vyzvať z vlastnej iniciatívy alebo na spoločnú žiadosť strán o mediáciu, mediácia je však v každom prípade možná len so súhlasom strán. Ak sa sudcovi predloží spor zasahujúci do oblasti rodinného práva, pričom tu ide len o určitý počet vymedzených prípadov, sudca môže stranám navrhnúť mediáciu a nariadi bezplatné informačné stretnutie, na ktorom sa vysvetlia zásady, postup a účinky mediácie.

V **trestných veciach** môže štátny prokurátor za určitých podmienok predtým, ako rozhodne začať trestné stíhanie, rozhodnúť, že využije mediáciu, ak:

- by toto opatrenie mohlo zaistiť nápravu ujmy spôsobenej obeti, alebo
- by mohlo ukončiť ťažkosti, ktoré vznikli v dôsledku porušenia predpisov, alebo
- by mohlo prispieť k rehabilitácii páchateľa.

Využitie mediácie nebráni tomu, aby sa neskôr prijalo rozhodnutie začať súdne stíhanie, najmä ak neboli dodržané podmienky mediácie.

Využitie mediácie je úplne dobrovoľné. Mediáciu v administratívnych veciach a mediáciu v trestných veciach, ako aj tzv. „sektorové mediácie“ upravujú osobitné právne predpisy.

Mediátor pre trestnoprávne veci

Štátny prokurátor môže predtým, ako rozhodne začať trestné stíhanie, rozhodnúť, že využije mediáciu, ak by toto opatrenie podľa neho mohlo zaistiť nápravu ujmy spôsobenej obeti alebo ukončiť ťažkosti, ktoré vznikli v dôsledku porušenia predpisov alebo prispieť k rehabilitácii páchateľa. Keď štátny prokurátor rozhodne o využití mediácie v trestnoprávnej veci, môže určiť ktorúkoľvek osobu akreditovanú na tieto účely, aby slúžila ako mediátor.

Osoba, ktorá by chcela získať akreditáciu ako mediátor pre trestnoprávne veci, o ňu požiada ministerstvo spravodlivosti, ktoré o tejto žiadosti rozhodne potom, ako požiada o stanovisko štátneho generálneho prokurátora.

Mediátor pre občianskoprávne a obchodnoprávne veci

Zákom z 24. februára 2012 sa vytvoril vnútroštátny právny rámec pre mediáciu v občianskoprávných a obchodnoprávných veciach v podobe novej hlavy nového občianskeho súdneho poriadku. Luxembursko prostredníctvom tohto zákona transponovalo smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES z 21. mája 2008 o určitých aspektoch mediácie

v občianskych a obchodných veciach, pričom prevzalo v nej uvedené zásady týkajúce sa cezhraničných sporov aj pre vnútroštátne spory. Zákon je doplnený o nariadenie veľkovojsvodstva z 25. júna 2012, ktorým sa stanovuje postup akreditácie do funkcie akreditovaného súdneho a rodinného mediátora, povinná osobitná odborná príprava v oblasti mediácie a organizácia bezplatného informačného stretnutia.

Mediátor je tretia osoba, ktorá má za úlohu vypočúť strany spolu a v prípade potreby osobitne, aby strany našli riešenie svojho sporu. Stranám nevnučuje riešenie, ale ich vyzýva k tomu, aby sa spoločne dohodli na mimosúdnom riešení.

Súdnou mediáciu a rodinnú mediáciu môže zabezpečovať akreditovaný alebo neakreditovaný mediátor. Akreditovaný mediátor je fyzická osoba, ktorú na tieto účely akreditoval minister spravodlivosti. V prípade mediácie na základe dohody a v prípade cezhraničného sporu sa strany môžu obrátiť na neakreditovaného mediátora.

Minister spravodlivosti je príslušným orgánom na udeľovanie akreditácií mediátorom. V občianskoprávných a obchodnoprávných veciach mediátorovi na mediáciu na základe dohody akreditáciu nepotrebuje.

Akákoľvek fyzická osoba môže požiadať o akreditáciu, ak spĺňa podmienky stanovené zákonom z 24. februára 2012 o zavedení mediácie v občianskoprávných a obchodnoprávných veciach do nového občianskeho súdneho poriadku, ako aj podmienky zahrnuté v nariadení veľkovojsvodstva z 25. júna 2012, ktorým sa stanovuje postup akreditácie do funkcie súdneho a rodinného mediátora, program osobitnej odbornej prípravy v oblasti mediácie a organizácia bezplatného informačného stretnutia.

Podľa uvedenej smernice 2008/52/ES a článku 1251-3 ods. 1 pododseku 3 zákona z 24. februára 2012 o mediácii je poskytovateľ služieb mediácie, ktorý spĺňa ekvivalentné alebo v zásade porovnateľné kritériá na akreditáciu v inom členskom štáte Európskej únie, oslobodený od povinnosti získať akreditáciu v Luxemburskom veľkovojsvodstve.

Luxemburská univerzita ponúka osobitný program odbornej prípravy (magisterské štúdium) v oblasti mediácie.

Mediácia sa často poskytuje bezplatne. Ak sa poskytuje za odmenu, je to zreteľne uvedené. V rámci **mediácie na základe dohody** sú odmeny mediátorov stanovené voľne. Poplatky a odmeny sú v tomto prípade na ťarchu strán v rovnakom pomere, pokiaľ sa nerozhodnú inak. V rámci **súdnej a rodinnej mediácie** sú odmeny stanovené nariadením veľkovojsvodstva.

Maďarsko

Zákon LV z roku 2002 o mediácii sa uplatňuje na civilné spory, vylučuje však mediáciu v konaniach týkajúcich sa uverejnenia opravy podľa zákona o slobode tlače, preskúmania rozhodnutia správneho orgánu, úpravy výkonu rodičovských práv, určenia otcovstva a pôvodu. Mediácia nie je možná v ani v konaniach o porušení ústavných práv a slobôd a v prípade exekučných konaní.

Využitie mediácie je dobrovoľné, má však určité výhody vzhľadom na **zákon o poplatkoch** (az illetékekről szóló törvény) a **občiansky súdny poriadok** (polgári perrendtartás). Ak strany využijú mediáciu po prvom pojednávaní a dosiahnutú dohodu uzná predsedajúci sudca, platí sa len polovica uplatniteľných poplatkov. Od tejto zníženej sumy možno odpočítať aj odmenu mediátorovi + daň (nie však viac ako 50 000 forintov). Jediným obmedzením je, že konečná výška poplatku nesmie byť nižšia ako 30 % pôvodného poplatku. Toto zníženie sa neuplatňuje, ak zákon mediáciu neumožňuje.

Ak strany sporu využijú mediáciu pred začatím občianskoprávneho konania (a ku konaniu napriek tomu dôjde), sú povinné zaplatiť iba sumu zníženú o odmenu mediátorovi + daň (zníženie predstavuje maximálne 50 000 forintov). Konečný poplatok však nemôže byť menší ako 50 % pôvodného poplatku. Toto zníženie nie je možné, ak zákon v danej veci mediáciu neumožňuje a ak sa strany sporu obrátia na súd napriek tomu, že v dôsledku mediácie došlo k dohode (okrem zaistenia vykonávania dohody, ak nedochádza k jej dobrovoľnému plneniu).

Činnosť mediátorov neupravuje žiadny národný kódex správania. Väčšina mediačných asociácií sa však riadi Európskym kódexom správania pre mediátorov.

Ministerstvo spravodlivosti vedie register mediátorov, ktorý obsahuje aj mená právnických osôb a nezapísané obchodné združenia zamestnávajúce mediátorov. **Aby bol žiadateľ zapísaný do registra, musí:**

- a) mať vysokoškolské vzdelanie a najmenej päťročnú prax v príslušnej oblasti,
- b) byť bez záznamu v trestnom registri,
- c) byť právne spôsobilý.

Neexistuje žiadna požiadavka na absolvovanie mediatívneho vzdelávania podľa zákona o mediácii z roku 2002.

V prípade pracovnoprávnych sporov existuje špeciálny kódex správania, ktorý vypracovala Služba pre arbitráž a mediáciu v pracovnoprávnych sporoch (Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat).

Mediácia nie je bezplatná – odmena je predmetom dohody medzi mediátorom a účastníkmi sporu.

Malta

Mediácia je prijateľný spôsob riešenia sporov v občianskoprávnych, rodinnoprávnych, sociálnoprávnych, obchodnoprávnych a pracovnoprávnych záležitostiach.

Mediácia je dobrovoľný proces. Účastníci akéhokoľvek konania však môžu spoločne požiadať súd o odročenie konania po dobu, kým sa budú pokúšať urovnať svoj spor formou mediácie. Súd môže odročiť konanie z vlastnej iniciatívy po dobu trvania procesu a navrhnúť stranám, aby sa pokúsili urovnať svoj spor cestou mediácie. Treba však poznamenať, že mediácia je povinná v rodinnoprávnych prípadoch, najmä pokiaľ ide o prípady týkajúce sa odluky manželov, úpravu styku s deťmi, zverenie detí do starostlivosti a opateru a výživné na deti a/alebo manžela/-ku.

Maltské mediačné centrum disponuje **etickým kódexom**, ktorý musia mediátori počas mediačného konania dodržiavať. Kódex obsahuje inherentné opatrenia, ktoré treba dodržiavať.

Osoby, ktoré sa chcú stať mediátorom, musia, podľa ustanovení zákona o mediácii, spĺňať tieto kritériá:

i) mať vysokoškolský titul alebo rovnocennú odbornú kvalifikáciu a päťročné odborné skúsenosti súvisiace s ich titulom alebo rovnocennou odbornou kvalifikáciou; a

ii) navštevovať kurz organizovaný týmto centrom Maltským mediačným centrom.

Centrum organizovalo 2 kurzy v júli 2008 a druhé vo februári 2009. S cieľom zabezpečiť, aby osoby akreditované ako mediátori mali vysokú kvalifikáciu v potrebných zručnostiach, Centrum sa tiež dohodlo s Maltskou univerzitou na zavedení kurzu na postgraduálny diplom v mediácii.

Sadzbu odmeny mediátora upravujú nariadenia 2 a 4 právneho oznámenia 309 z roku 2008.

Pri rodinnej mediácii si strany buď môžu zvoliť ľubovoľného mediátora (zo zoznamu certifikovaných mediátorov) a znášať tak trovy mediácie sami, alebo im mediátora vyberie **súdny tajomník**, podľa poradia zo zoznamu poskytnutého mediačným centrom. V takom prípade znáša trovy mediácie súd.

Nemecko

Vo všeobecnosti je mediácia prípustná v tých prípadoch, keď sa na riešenie sporov a iných záležitostí nevyžaduje na základe zákonnej úpravy súdna cesta. Mediácia sa najbežnejšie využíva v rodinných a dedičských sporoch a v oblasti obchodného práva.

Dňa 26. júla 2012 nadobudol v Nemecku účinnosť zákon o mediácii (článok 1 zákona o podpore mediácie a iných postupov mimosúdneho riešenia sporov z 21. júla 2012, BGBl. I s. 1577). Vďaka tomuto právnomu predpisu došlo v Nemecku po prvýkrát k formálnej úprave mediačných služieb. Týmto právnym aktom sa zároveň do vnútroštátneho práva transponovala európska smernica o mediácii (smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES z 21. mája 2008 o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. EÚ L 136, 24.5.2008, s. 3). V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že zákon o mediácii presahuje požiadavky európskej smernice. Zatiaľ čo rozsah pôsobnosti smernice sa obmedzuje na cezhraničné spory v občianskych a obchodných veciach, zákon o mediácii sa uplatňuje na akúkoľvek mediáciu, ktorá sa vykonáva v Nemecku, a to bez ohľadu na povahu sporu či bydlisko strán.

V nemeckom zákone o mediácii sa stanovujú len základné zásady. Mediátori a strany sporu by mali mať totiž pri výkone mediácie dostatočný manévrovací priestor. V zákone sa v prvom rade vymedzujú pojmy „mediácia“ a „mediátor“, aby sa mediácia odlišila od iných postupov riešenia sporov. Mediácia sa tu teda vymedzuje ako štruktúrovaný postup, na základe ktorého sa strany sporu dobrovoľne a na vlastnú zodpovednosť usilujú pomocou jedného alebo viacerých mediátorov o vyriešenie sporu vzájomnou dohodou. Mediátori sú nezávislými a nestrannými osobami bez rozhodovacej právomoci, ktorí poskytujú stranám sporu počas mediácie odborné vedenie. V zákone sa nestanovuje podrobný rokovací poriadok na výkon mediačnej činnosti. Stanovujú sa v ňom však rozličné požiadavky týkajúce sa informačnej povinnosti a obmedzenia činnosti, ktoré zaručujú nezávislosť a nestrannosť mediátorov. V zákone sa okrem toho pre mediátorov a ich asistentov výslovne upravuje povinnosť zachovávať mlčanlivosť.

Zákon vnáša do jednotlivých rokovacích poriadkov (napr. do občianskeho súdneho poriadku) rozličné stimuly na podporu riešenia sporu vzájomnou dohodou. V dôsledku toho by mali strany sporu v budúcnosti pri podaní návrhu na začatie občianskeho súdneho konania preukázať, či sa pokúsili o mimosúdne riešenie sporu napríklad prostredníctvom mediácie a či podľa ich názoru existujú osobitné dôvody, ktoré by takémuto postupu bránili. Okrem toho môže súd stranám sporu navrhnúť mediáciu alebo iný postup mimosúdneho riešenia sporu a v prípade, že strany tento návrh akceptujú, nariadiť pozastavenie konania. V súčasnosti sa nepočíta s poskytovaním pomoci na úhradu nákladov na mediáciu. Spolková vláda je povinná predložiť Spolkovej rade správu o účinkoch tohto zákona, a to po piatich rokoch od nadobudnutia jeho účinnosti. Zároveň je potrebné posúdiť, či sa vyžadujú dodatočné legislatívne opatrenia v oblasti odbornej prípravy a ďalšieho vzdelávania mediátorov.

Pre mediátorov nie je určený žiadny osobitný profesijný profil. Ani prístup k profesii mediátora nie je žiadnym spôsobom obmedzený. Mediátor musí na vlastnú zodpovednosť zabezpečiť, aby prostredníctvom primeranej odbornej prípravy a ďalšieho vzdelávania nadobudol požadované vedomosti a skúsenosti, na základe ktorých bude môcť poskytovať stranám sporu počas mediácie odborné vedenie. V zákone sú vymedzené konkrétne vedomosti, zručnosti a metódy, na ktoré by sa mala odborná príprava mediátora spravidla zamerať. Každý, kto spĺňa tieto kvalifikačné predpoklady, môže vykonávať činnosť mediátora. V tejto súvislosti nie je stanovená ani minimálna veková hranica mediátora, či minimálna úroveň dosiahnutého vysokoškolského vzdelania.

Spolkové ministerstvo spravodlivosti je oprávnené zaviesť prostredníctvom príslušného právneho predpisu dodatočné požiadavky na odbornú prípravu a ďalšie vzdelávanie. Po úspešnom absolvovaní odbornej prípravy, ktorá zodpovedá požiadavkám uvedeného právneho predpisu, získava príslušná osoba osvedčenie na výkon činnosti mediátora.

V tejto súvislosti sa nepočíta so zavedením žiadneho formálneho postupu. Odbornú prípravu mediátorov zabezpečujú profesijné združenia, asociácie, univerzity, podniky či jednotlivci.

Mediácia je spoplatnená služba. Odmena je pritom predmetom dohody medzi súkromným mediátorom a stranami sporu.

Poľsko

V posledných rokoch venuje ministerstvo spravodlivosti mimoriadnu pozornosť otázkam, ktoré sa týkajú rozvoja a popularizácie mediácie a iných foriem alternatívneho riešenia sporov (ADR) v Poľsku a zvyšovania efektívnosti systému súdnictva a jeho dostupnosti pre obyvateľov. V súvislosti s činnosťou na základe projektov v rokoch 2010 – 2011 sa na súdoch, miestnych policajných okrskoch a v mediačných centrách distribuovali usmernenia, letáky a brožúry s informáciami o rôznych typoch mediácie a ich praktickom využití. Takisto sa uskutočnila kampaň v televíznom a rádiovom vysielaní a na billboardoch s cieľom informovať širokú verejnosť o mediácii. Ministerstvo spravodlivosti pravidelne aktualizuje a distribuuje brožúry, letáky a oznámenia pripojené k procesným dokumentom a plagáty, ktoré sú takisto bezplatne dostupné na webovej lokalite ministerstva. Poľsko už päť rokov oslavuje Medzinárodný deň riešenia konfliktov a ministerstvo spravodlivosti organizuje na túto tému vnútroštátnu konferenciu. Okrem toho sa pri tejto príležitosti v mnohých mestách organizujú menšie konferencie, podujatia, semináre a diskusie na regionálnej a miestnej úrovni.

V roku 2010 vznikla na základe iniciatívy ministerstva **siet' koordinátorov mediácie**. V súčasnosti existuje 120 koordinátorov (sudcov, súdnych úradníkov a mediátorov) na ôsmich odvolacích súdoch, všetkých okresných súdoch a šiestich krajských súdoch. Existuje aj veľký počet mimovládnych organizácií a spoločností, ktoré majú dôležitú úlohu pri podpore mediácie a určovaní vnútorných štandardov. Tieto organizácie stanovujú vlastné pravidlá týkajúce sa odbornej prípravy, požiadaviek, ktoré musia spĺňať kandidáti na mediátorov, spôsobov mediácie, etických noriem a dobrej odbornej praxe. Tieto pravidlá majú interný charakter a sú určené len mediátorom, ktorí sú členmi týchto organizácií. Mimovládne organizácie v rámci rozsahu svojej pôsobnosti a univerzity môžu viesť zoznamy stálych mediátorov (*stały mediator*). Informácie o zoznamoch a centrách sa poskytujú predsedom okresných súdov. Zoznamy mediátorov v trestnoprávných veciach a veciach týkajúcich sa maloletých, vedú predsedovia okresných súdov.

Spory možno riešiť prostredníctvom mediácie v mnohých oblastiach. Podľa poľského práva sa mediácia môže využiť pri týchto veciach:

- občianskoprávných,
- obchodných,
- pracovnoprávných,
- rodinnoprávných,
- týkajúcich sa maloletých,
- trestnoprávných,
- správnych.

V súčasnosti sa mediácia najviac využíva v trestnoprávných a občianskoprávných veciach. V rokoch 2011 – 2012 bol zaznamenaný významný nárast mediácie v rodinných a obchodných veciach.

Mediácia je dobrovoľný spôsob riešenia sporov a konfliktov a vykonáva sa na základe:

- mediačnej dohody (**mimosúdna mediácia**)
- rozhodnutia súdu o použití mediácie (**mediácia stanovená súdom**).

V **rodinnoprávných veciach** sa na mediátorov uplatňujú ďalšie požiadavky, ktoré sa týkajú ich vzdelania a skúseností (psychológia, pedagogika, sociológia alebo právo, ako aj praktické schopnosti viesť mediáciu v rodinnoprávných veciach). Vo vykonávacom nariadení sa stanovuje výška odmeny a refundácia výdavkov mediátorov v občianskoprávných konaniach.

Mediátori si vyberajú z kurzov, ktoré ponúkajú centrá pre mediáciu, univerzity a iné subjekty.

V **rodinnoprávných veciach** sa na mediátorov uplatňujú ďalšie požiadavky, ktoré sa týkajú ich vzdelania a skúseností (psychológia, pedagogika, sociológia alebo právo, ako aj praktické schopnosti viesť mediáciu v rodinnoprávných veciach).

V trestnoprávných veciach a vo veciach týkajúcich sa maloletých **strany nehradia náklady mediácie** – tieto náklady sú kryté zo štátnych zdrojov. V iných typoch vecí je **vo všeobecnosti odmena** predmetom dohody medzi mediátorom a stranami. Mediátor však môže súhlasiť s vedením mediácie *pro bono*.

Portugalsko

V Portugalsku nepôsobia v oblasti mediácie mimovládne organizácie (MVO). Sú to však súkromné združenia, ktoré poskytujú mediačné služby a zabezpečujú odbornú prípravu pre mediátorov.

Mediácia je prípustná v rôznych oblastiach. Portugalsko prijalo opatrenia na podporu využívania mediácie vo vybraných oblastiach práva, ide o rodinné, pracovné, trestnoprávne, občianskoprávne a obchodné veci.

Mediácia v oblasti rodiny, práce a trestných činov má svoju vlastnú organizáciu, ktorá zahŕňa mediátorov špecializovaných v týchto oblastiach. Občianskoprávna a obchodná mediácia sa vykonávajú ako súčasť súdnych konaní na súdoch pre veci s nízkou hodnotou sporu (*Julgados de Paz* – zmierovacie súdy).

Mediácia sa môže vykonávať aj mimo právomoci uvedených súdov, čo je bežne známe ako mimosúdna mediácia (*mediação extra competência*). Na tento typ mediácie sa však nevzťahujú rovnaké postupy ako na veci v príslušnosti zmierovacích súdov, keďže v prípade nedosiahnutia dohody v rámci mimosúdnej mediácie sa vec nemôže postúpiť na súd s cieľom získať rozhodnutie, ako to je v prípade občianskoprávnej a obchodnej mediácie, ktoré patria do príslušnosti zmierovacích súdov.

Rozhodnutie o využití mediácie je vo väčšine prípadov dobrovoľné. Súd môže rozhodnúť o využití mediácie v rodinných sporoch v súlade s článkom 147 C zákona, ktorým sa upravuje starostlivosť o deti. Neexistuje vnútroštátny etický kódex pre mediátorov. Mediátori vykonávajú svoju činnosť v súlade s Európskym kódexom pre mediátorov, pričom určité právne a administratívne organizácie vymedzujú činnosti a podmienky na výkon povolania mediátora. Existujú usmernenia na vedenie mediačných stretnutí, ktoré sa používajú na vytvorenie konštruktívnej komunikácie alebo vzťahu s účastníkmi, ako aj spôsobu navrhnutia dohody zo strany mediátora.

Portugalsko nemá vnútroštátny orgán pre odbornú prípravu mediátorov, ktorí sa školia v súkromných inštitúciách. Portugalské ministerstvo spravodlivosti schvaľuje tieto odborné školenia. Podmienkou schválenia je určitý počet hodín štúdia, určité vyučovacie metódy a presne stanovený obsah učebných osnov, ktoré musia byť v súlade s príslušnou legislatívou (*portaria*). Súkromné orgány vykonávajúce odbornú prípravu mediátorov, ktorí žiadajú o zaradenie do zoznamov vypracovaných Generálnym riaditeľstvom pre justičnú politiku, musia spĺňať kritériá odbornej prípravy. Program odbornej prípravy má zabezpečiť, aby mediátori boli spôsobilí a odborne kvalifikovaní na urovnávanie rodinných, pracovných, trestnoprávných a občianskoprávných sporov prostredníctvom mediácie.

Keď súd rozhodne o využití mediácie v rodinných sporoch v súlade s článkom 147-C zákona, ktorým sa upravuje starostlivosť o deti (*Organização Tutelar de Menores*), neúčtuje sa žiadny poplatok. Vo všetkých ostatných prípadoch, okrem prípadov poskytnutia právnej pomoci, sa vždy musí platiť poplatok.

Rakúsko

Neexistuje žiadny centralizovaný orgán, ktorý by bol zodpovedný za mediačné služby. Existujú však profesionálne združenia, ktoré ponúkajú mediačné služby a niekoľko mimovládnych organizácií, ktoré mediátorom ponúkajú podporu.

V občianskoprávných veciach sa mediácia môže využiť na vyriešenie sporov, v ktorých by inak rozhodli všeobecné sudy. Strany sporu sa pre mediáciu môžu rozhodnúť dobrovoľne, aby dospeli k vlastnému riešeniu sporu.

V prípade niektorých sporov medzi susedmi je potrebné skôr, než sa vec môže predložiť na súd, pokúsiť sa najprv o mimosúdne vyriešenie sporu. Spor je možné mimosúdne vyriešiť prostredníctvom postúpenia záležitosti zmierovacej rade, usilovania sa o urovnanie sporu na okresnom súde ešte pred začatím súdneho procesu (proces známy ako „*prätorischer Vergleich*“) alebo prostredníctvom mediácie.

Pre mediátorov neexistujú žiadne osobitné pravidlá ani kódex správania. Mediátori nie sú zaregistrovaní ako špecialisti na určitú oblasť, napríklad na spory týkajúce sa rodinného práva, medicíny alebo výstavby, avšak bližšie informácie o oblastiach, v ktorých zaregistrovaný mediátor pôsobí, sa môžu uviesť osobitne.

Každý, kto absolvoval osobitnú odbornú prípravu a kto spĺňa príslušné požiadavky, môže byť zapísaný ako registrovaný mediátor. Neexistujú žiadne právne obmedzenia týkajúce sa toho, kto môže používať profesionálne označenie „mediátor“.

Kvalifikovaným mediátorom sa môže stať ten, kto získal na základe primeraného školenia znalosti a zručnosti mediácie a pozná ich právne a psycho-sociálne základy. Školenie musí byť ukončené v registrovaných školiacich zariadeniach - vrátane univerzít. Prvá registrácia je platná maximálne päť rokov, po uplynutí tejto doby je možné pokračovať v registrácii na ďalších 10 rokov.

Mediácia nie je bezplatná. Na poplatkoch za mediáciu sa dohodnú strany sporu so súkromným mediátorom.

Rumunsko

Článok 2 zákona č. 192/2006 umožňuje stranám sporu využiť mediáciu v **sporoch týkajúcich sa občianskoprávných alebo trestnoprávných záležitostí, rodinných záležitostí** a ostatných oblastí práva, ktoré podliehajú právnym ustanoveniam. **Spotrebiteľské spory** a ostatné **spory, ktoré sú predmetom renunciačných práv**, je takisto možné vyriešiť prostredníctvom mediácie. Záležitosti týkajúce sa osobných práv a iných ako renunciačných práv nemôžu byť predmetom mediácie.

Rozhodnutie o využití mediácie je **dobrovoľné**. Strany nie sú povinné využiť mediačné služby a pre mediáciu sa môžu rozhodnúť v ktoromkoľvek štádiu. Inými slovami, strany si môžu kedykoľvek slobodne zvoliť iné spôsoby riešenia sporu: súdne konanie, arbitráž. Zainteresované strany môžu kontaktovať mediátora pred začatím súdneho konania, ako aj počas neho.

Rôzne vnútroštátne právne ustanovenia v oblasti mediácie zaväzujú sudcov, aby v niektorých prípadoch **informovali strany sporu o možnosti mediácie a jej výhodách**. V ostatných prípadoch sa ponúkne niekoľko **finančných stimulov** stranám sporu, ktoré sa rozhodli pre mediáciu alebo iné postupy alternatívneho riešenia sporov.

17. februára 2007 **Rada pre mediáciu** schválila **Etický a deontologický kódex** pre mediátorov. Tento kódex je záväzný pre všetkých mediátorov vrátane panela mediátorov.

Odborné vzdelávanie v oblasti mediácie zabezpečuje len súkromný sektor, **Rada pre mediáciu** je však zodpovedná za poskytovanie oprávnenia poskytovateľom odborných kurzov s cieľom zabezpečiť, aby všetky kurzy ponúkali odborné vzdelávanie s rovnakými štandardmi **odbornej prípravy**.

Vzdelávacie kurzy prebiehajú v pravidelných intervaloch. V súčasnosti existuje jeden odborný program, ktorý predstavuje **úvodný odborný kurz pre mediátorov** (80 hodín). Tento program má vytýčené učebné ciele, zručnosti, ktorými má účastník disponovať po skončení programu a metódy hodnotenia. 8 poskytovateľov schválených Radou pre mediáciu je zodpovedných za vypracovanie podporného materiálu a cvičení podľa rámca stanoveného v národnom vzdelávacom programe.

Mediácia nie je bezplatná; **výška platby** je predmetom dohody medzi súkromným mediátorom a stranami sporu. Miestne ani vnútroštátne orgány v súčasnosti neposkytujú žiadnu právnu alebo finančnú podporu na poskytovanie mediačných služieb.

Slovinsko

Využitie mediácie je prípustné vo veciach občianskoprávných, rodinnoprávných, obchodnoprávných, pracovnoprávných a v iných veciach v súvislosti s majetkom so zreteľom na predmet sporu, s ktorým je možné nakladať a ktorý môžu strany urovnať. Mediácia je prípustná aj v iných veciach, pokiaľ to nevyklučuje zákon. Mediácia sa bežnejšie využíva v občianskoprávných, rodinnoprávných a obchodnoprávných veciach.

Využitie mediácie je dobrovoľné. Zákon o mediácii v oblasti občianskoprávných a obchodnoprávných vecí (ZMOOPV, Úradný vestník Slovenskej republiky č. 56/08) sa vzťahuje na mediáciu vo všeobecnosti, t. j. na mediáciu spojenú so súdnymi konaniami, a na mimosúdnú mediáciu. Zákon stanovuje len základné pravidlá pre mediačné postupy, ktoré sa inak riadia samoregulačnými mechanizmami. Zákon napríklad stanovuje, kedy sa mediácia začína a končí, osobu vymenúvajúcu mediátora, základné pravidlá správania mediátora, formu dohody o riešení sporu, ako zabezpečiť, že sa táto dohoda bude môcť presadiť atď. Strany sa môžu od ustanovení zákona odkloniť, s výnimkou ustanovení, ktoré upravujú zásadu neustrannosti mediátora a vplyv mediácie na preklúziu a premlčaciu lehotu. Slovenská asociácia mediátorov prijala kódex správania pre mediátorov, ten sa však sťahuje len na členov asociácie.

Odbornú prípravu mediátorov zabezpečujú rôzne mimovládne organizácie a súdne školiace centrum na ministerstve spravodlivosti a verejnej správy.

V súčasnosti je súdna mediácia, v rámci sporov vznikajúcich zo vzťahov medzi rodičmi a deťmi a v rámci pracovnoprávných sporov z dôvodu ukončenia pracovného pomeru, pre všetky strany

bezplatná. Strany platia len za svojich právnikov. V rámci všetkých ostatných sporov, s výnimkou obchodnoprávných sporov, za prvé tri hodiny mediácie hradí poplatky za mediátora súd.

Španielsko

Jedným z javov, ktoré majú v posledných rokoch vplyv na výkon spravodlivosti v Španielsku, je nárast počtu súdnych sporov, ktorý ovplyvňuje hladké fungovanie systému súdnictva. Z tohto dôvodu sa hľadajú alternatívne spôsoby riešenia konfliktov, ktoré sú účinnejšie ako súčasný model. Mediácia predstavuje jeden z týchto spôsobov, podobne ako rozhodcovské konanie a zmierovacie konanie.

Zákomom 5/2012 zo 6. júla 2012 o mediácii v občianskych a obchodných veciach sa transponovala smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES z 21. mája 2008 do španielskych právnych predpisov. Týmto zákonom sa stanovuje minimálny rámec na vykonávanie mediácie bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia prijaté autonómnymi oblasťami.

Mediácia v pracovnoprávnej oblasti

Zákon 36/2011 obsahuje výslovný odkaz na mediáciu nielen počas predsúdneho zmierovacieho konania, ale aj počas súdneho konania.

Mediácia v občianskoprávnej a rodinnoprávnej oblasti

Zákon 5/2012 o mediácii v občianskych a obchodných veciach obsahuje možnosť informovať účastníkov konania pri predbežnom pojednávaní o tom, že majú možnosť využiť na vyriešenie sporu mediáciu, pričom súd môže s prihliadnutím na účel súdneho konania vyzvať účastníkov konania, aby sa pokúsili dosiahnuť dohodu, ktorá by znamenala ukončenie konania, alebo umožniť účastníkom konania požiadať o prerušenie, aby mohli využiť mediáciu alebo rozhodcovské konanie.

Mediácia v trestnoprávnej oblasti

Mediácia v trestnoprávnej oblasti sa na jednej strane zameriava na reintegráciu páchatel'a a na strane druhej na odškodnenie obete. V systéme justície mladistvých (od 14 do 18 rokov) je mediácia výslovne stanovená ako prostriedok na prevýchovu maloletej osoby. V tomto prípade mediáciu vykonávajú skupiny, ktoré podporujú orgán zodpovedný za stíhanie maloletých osôb (*Fiscalía de Menores*), ale môžu ju vykonávať aj organizácie autonómnych oblastí a iné orgány, napríklad združenia.

Mediácia v oblasti sporového správneho konania

V zákone o sporovom správnom konaní sa výslovne neuvádza možnosť využiť alternatívne prostriedky riešenia sporov za podpory tretej strany, ale ani sa ich využitie nezakazuje.

Mediáciu vo všeobecnosti vykonáva nezávislá tretia strana, ktorá je viazaná povinnosťou mlčanlivosti. Účastníci konania sa za pomoci svojich advokátov môžu rozhodnúť pokúsiť sa

o mediáciu a oznámiť to súdu, prípadne ich môže osloviť súd, ak sa domnieva, že prípad je vhodný na mediáciu. V trestnoprávnej oblasti sa zvyčajne najskôr nadviaže kontakt s páchatelom, a ak súhlasí, nadviaže sa kontakt s obeťou, aby sa začala mediácia.

V zákone 5/2012 o mediácii v občianskych a obchodných veciach sa stanovuje, že mediátor musí mať oficiálne vysokoškolské vzdelanie alebo vyššie odborné vzdelanie a osobitnú odbornú prípravu zameranú na vykonávanie mediácie, ktorú absolvoval v rámci jedného alebo viacerých osobitných kurzov vedených riadne akreditovanými inštitúciami a ktorá ho oprávňuje na vykonávanie mediačnej činnosti kdekoľvek v krajine. Osobitnú odbornú prípravu v oblasti mediácie bežne ponúkajú univerzity a profesijné združenia, napríklad združenia psychológov či právnikov.

Mediácia spojená so súdom je vo všeobecnosti bezplatná. Služby autonómnych oblastí a orgánov SIMA v pracovnoprávnej oblasti sú bezplatné. Bezplatné sú spravidla aj služby orgánov, ktoré spolupracujú so súdmi v rodinnoprávnej oblasti. V Katalánsku sú náklady na mediačný proces regulované pre osoby, ktoré nedostávajú právnu pomoc.

V trestnoprávnej oblasti poskytujú štátne orgány bezplatnú mediáciu.

Okrem mediácie, ktorá je spojená so súdom, môžu účastníci konania využiť mediátora a zaplatiť mu slobodne dohodnutú cenu. Čo sa týka nákladov na mediáciu, v zákone 5/2012 sa výslovne stanovuje, že bez ohľadu na to, či sa mediácia skončí dohodou, alebo nie, náklady si rovným dielom rozdeľia účastníci konania, pokiaľ sa nedohodnú inak.

V zákone 10/2012, ktorý upravuje niektoré poplatky v oblasti výkonu spravodlivosti a činnosť Národného ústavu pre toxikológiu a forenzné vedy, sa v záujme podpory mimosúdneho urovnávania sporov stanovuje, že ak sa pri mimosúdnom urovaní ušetrí niektoré náklady na poskytované služby, možno poplatok vrátiť.

Švédsko

Mediácia je prípustná vo viacerých oblastiach, ale najčastejšie sa využíva v občianskoprávných veciach. Mediáciu je možné využiť aj v trestnoprávných veciach, avšak nepredstavuje sankciu za trestný čin a nikdy nemôže nahradiť trestné konanie. Účelom mediácie v trestnoprávných veciach je umožniť páchatelovi lepšie pochopiť dôsledky trestného činu a obeti poskytnúť príležitosť prekonať danú skúsenosť. Na mediátora je možné sa obrátiť aj počas súdneho konania.

Mediácia v občianskoprávných veciach

Využitie mediácie je úplne dobrovoľné. Neexistujú žiadne osobitné predpisy, ako napríklad etický kódex pre mediátorov.

Neexistujú žiadne osobitné informácie o odbornej príprave v oblasti mediácie a žiadny národný vzdelávací orgán pre mediátorov.

Mediácia nie je bezplatná, odmena je predmetom dohody medzi súkromným mediátorom a stranami sporu. Náklady na mediáciu sa delia rovnakým dielom medzi strany sporu.

Mediácia v trestnoprávných veciach

Od 1. januára 2008 sa od všetkých miestnych orgánov vo Švédsku vyžaduje, aby ponúkli mediáciu v prípadoch, keď trestný čin spáchala osoba mladšia ako 21 rokov. Opýtať sa páchatel'a, či má záujem o účasť na mediácii, môže buď polícia alebo miestny orgán.

Mediáciu môžu využiť páchatelia bez ohľadu na vek a v ktorejkoľvek fáze súdneho konania. Zákon o mediácii nestanovuje žiadnu hornú vekovú hranicu, ale od 1. januára 2008 sa od všetkých miestnych orgánov vo Švédsku vyžaduje, aby ponúkli mediáciu v prípadoch, keď trestný čin spáchala osoba mladšia ako 21 rokov.

Mediácia nie je súčasťou trestu. Pri mediácii platia nasledujúce podmienky:

- musí byť dobrovoľná pre obe strany,
- trestný čin musí byť nahlásený na políciu a páchatel' musí priznať vinu,
- mediácia musí byť primeraná vzhľadom k okolnostiam.

Zákon vyžaduje, aby osoby určené ako mediátori boli spôsobilé a čestné. Zároveň musia byť nestranné. Mediácia je bezplatná pre obeť aj pre páchatel'a.

Taliansko

Služby mediačných subjektov je možné využiť na mimosúdne riešenie všetkých sporov v občianskoprávných a obchodných veciach, ktoré sa týkajú prevoditeľných práv (*diritti disponibili*). V Taliansku nie je mediácia povinná, avšak môže ju ako vhodné riešenie navrhnúť sudca alebo môže byť vyžadovaná v zmluve, ktorú medzi sebou strany uzatvorili.

Pravidlá týkajúce sa mediácie v občianskoprávných a obchodných veciach sú v súčasnosti stanovené vládny nariadením č. 28/2010 a ministerským nariadením (*decreto ministeriale*) č. 180/2010.

Mediátorom sa môže stať osoba, ktorá spĺňa požiadavky stanovené v čl. 4 ods. 3 písm. b) ministerského nariadenia č. 180/2010. Predovšetkým musí: predložiť minimálne bakalársky vysokoškolský diplom (*diploma di laurea universitaria triennale*), prípadne musí byť členom profesného združenia alebo organizácie, musí absolvovať špecifické odborné vzdelávanie a minimálne dvojročné aktualizčné odborné vzdelávanie v inštitúcii schválenej ministerstvom spravodlivosti; počas dvoch rokov aktualizčného vzdelávania sa musí ako asistovaný štážista zúčastniť aspoň na dvadsiatich mediáciách.

Pokiaľ ide o inštitúcie poskytujúce odborné vzdelávanie, ktoré vydávajú inštitúcie potvrdzujúce, že mediátor dokončil požadovaný vzdelávací kurz, ide o verejné alebo súkromné subjekty, akreditované ministerstvom spravodlivosti po splnení príslušných požiadaviek.

Ustanovenia čl. 16 ministerského nariadenia č. 180/2010 uvádzajú kritériá na určenie poplatku za mediáciu (*indennità di mediazione*), ktorý zahŕňa náklady na začatie mediačného konania a na samotnú mediáciu.

Veľká Británia

Politika v oblasti mediácie spadá do právomocí 4 krajín Veľkej Británie, takže rôzne politiky môžu byť uplatňované napríklad v Anglicku a Škótsku. Ako vzorový príklad bolo vybraté Anglicko a Wales.

Ministerstvo spravodlivosti zodpovedá za metodiku mediácie v občianskoprávných a rodinných veciach vrátane ich presadzovania, keďže sa týkajú len Anglicka a Walesu.

Mediácia sa využíva na riešenie mnohých každodenných občianskoprávných a obchodných sporov – vrátane problémov týkajúcich sa bývania, obchodných sporov, sporov na pracovisku, vecí s nízkou hodnotou sporu, pohľadávok, pohraničných sporov, pracovnoprávných sporov, zmluvných sporov, poranení osôb a sporov týkajúcich sa nedbanlivosti, ako aj komunitných sporov, ako sú problémy súvisiace s rušením alebo obťažovaním. Mediácia sa takisto môže využívať v súvislosti s rodinnými spormi vrátane rozvodu, zániku manželstva, zániku registrovaného partnerstva, uplatňovania zákona o ochrane detí vrátane kontaktu a pobytu. Nevzťahuje sa len na bývalých partnerov či manželov. Napríklad starí rodičia by mohli využiť rodinnú mediáciu na pomoc pri dosahovaní dohody o opatreniach na ďalšie udržiavanie vzťahu so svojimi vnúčatami.

Postup pre občianskoprávnú mediáciu

Občianskoprávna mediácia sa neriadi žiadnym zákonom a nie je predpokladom pre súdne konania. Strany v občianskoprávných sporoch sú povinné predtým, ako pôjdu na súd, zvážiť možnosť mediácie.

Postup pre mediáciu v oblasti rodiny

V súčasnosti je mediácia v oblasti rodiny úplne dobrovoľným procesom. Od apríla 2011 všetci navrhovatelia (nie len tí, ktorým sa poskytuje verejné financovanie) musia zvážiť využitie možnosti mediácie prostredníctvom účasti na informačnom stretnutí týkajúcom sa mediácie a posúdenia jej vhodnosti (Mediation information and assessment meeting – MIAM) pred tým, ako podajú žalobu na súde. Stretnutia by sa mal zúčastniť aj potenciálny odporca, ak bol k tomu vyzvaný. Pokiaľ žiadateľ postúpi vec na súd, mal by spolu so žiadosťou predložiť formulár FM1 na preukázanie toho, že je oslobodený od účasti na stretnutí MIAM, že sa stretnutia MIAM zúčastnil a že sa usúdilo, že mediácia nie je vhodným riešením, alebo že sa zúčastnil mediácie, ktorá bola neúspešná, alebo že nebolo možné vyriešiť všetky spory.

V reakcii na odporúčanie zo správy s názvom Preskúmanie spravodlivosti v rodinných veciach, vláda vo februári 2013 doplnila ustanovenie do návrhu zákona na ochranu detí a rodín s cieľom posilniť súčasné očakávanie účasti na informačnom stretnutí týkajúcom sa mediácie a posúdenia jej vhodnosti (MIAM) na právnu požiadavku (s obmedzenými výnimkami, napríklad keď existujú dôkazy o domácom násilí).

Podobne ako **predpisy občianskoprávneho konania**, aj **predpisy rodinného konania** (vyčerpávajúci súbor pravidiel, ktoré sa týkajú súdneho postupu) presadzujú využívanie metód alternatívneho riešenia sporov (ARS).

Pre mediátorov v Anglicku a vo Walese neexistuje žiaden celoštátny etický kódex. Ale aby mediátor v oblasti občianskoprávnej mediácie získal akreditáciu od Rady pre občianskoprávnú mediáciu (Civil Mediation Council, ďalej CMC) musí dodržiavať Etický kódex EÚ, ktorý sa používa ako model. Táto profesia je samoregulačná a vláda nehrá žiadnu úlohu pri presadzovaní dodržiavania akéhokoľvek dobrovoľného kódexu.

Všetci zakladajúci členovia Rady pre mediáciu v oblasti rodiny (Family Mediation Council, ďalej FMC) sú povinní zabezpečiť, aby ich členovia (poskytovatelia mediácie v oblasti rodiny) dodržiavali Etický kódex FMC.

Pre občianskoprávných mediátorov v Anglicku a vo Walese neexistuje žiaden štátny orgán odbornej prípravy. Občianskoprávni mediátori sa vzdelávajú v súkromnom sektore, ktorý sa reguluje sám. Táto profesia sa reguluje sama a zaoberá sa odborným vzdelávaním svojich členov. Mediátori v oblasti rodiny pochádzajú z rôznych prostredí vrátane právnického, terapeutického či z prostredia sociálnych služieb. Neexistuje žiadna zákonná požiadavka na to, aby absolvovali špeciálne odborné vzdelávanie. Rôzne členské/ akreditačné organizácie majú svoje vlastné súbory štandardov zameraných na odborné vzdelávanie a profesiu, ktoré obsahujú požiadavky odborného vzdelávania. Od mediátorov, ktorí majú v zmluve zahrnuté poskytovanie verejnej financovanej mediácie, sa očakáva, že dosiahnu určitú vysokú úroveň akreditácie a odborného vzdelania na výkon úvodného informačného stretnutia týkajúceho sa mediácie a posúdenia jej vhodnosti (MIAM) a výkon mediácie.

Náklady na mediáciu sa líšia v závislosti od poskytovateľa mediácie a štát ich zvyčajne nereguluje. V občianskoprávných veciach sa náklady na mediáciu odvíjajú od hodnoty sporného prípadu a času potrebného na podstúpenie procesu mediácie. Sadzby za poskytovanie mediácie poskytované prostredníctvom online registra občianskoprávnej mediácie sú k dispozícii na webovej stránke justície. Charitatívna organizácia LawWorks poskytuje bezplatnú mediáciu osobám, ktoré si ju z finančných dôvodov nemôžu dovoliť.

Záver (stručné zhrnutie)

Situácia spojená s mediáciou je v skúmaných krajinách viac menej podobná. Odlišuje sa hlavne tým, či je v jednotlivých krajinách dobrovoľná alebo v niektorých prípadoch aj povinná. Ďalším deliacim znakom je povinnosť pre mediátora absolvovať mediátorský kurz. V rámci EÚ tiež existujú krajiny, v ktorých je pre účastníkov mediácie, za určitých okolností mediácia bezplatná.

Vo všeobecnosti je mediácia najčastejšie využívaná, vo všetkých krajinách EÚ, v oblasti občianskeho a verejného práva a najmä v rodinných veciach. Mediácia sa však môže využívať aj vo veciach týkajúcich sa trestného práva, a to najmä v 10 krajinách EÚ, konkrétne ide o Belgicko, Českú republiku, Dánsko, Fínsko, Luxembursko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Španielsko a Švédsko.

Zaujímavé je aj to, že kým sa v Grécku mediácia poskytuje aj pre obete domáceho násillia (zákon č. 3500/2006), tak naproti tomu v Anglicku a Walese sa musí jej vhodnosť posúdiť, pokiaľ

existujú dôkazy o domácom násilí vzhľadom na ochranu detí a rodín. Podľa slovenských odborníkov sa v prípade domáceho násillia mediácia neodporúča. Na základe doterajších skúseností sa tento postup (sprostredkovanie pri vyjednávaní dohôd partnerov) v prípade násillia páchaného na ženách v rodine neodporúča, pretože žena, ktorá žije či žila v násilníckom vzťahu, nemôže slobodne vyjadriť svoje potreby. Mediácia môže zvyšovať riziko ohrozenia. Preto je pre ochranu práv a potrieb žien lepšie, ak sa rozhodnutia robia pred súdom a ženy postihnuté násillím majú k dispozícii právnu a psychickú podporu.⁸

Pokiaľ ide o povinnosť či dobrovoľnosť mediácie, tak vo väčšine krajín EÚ (18) je mediácia dobrovoľná. Konkrétne ide o Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Dánsko, Fínsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Nemecko (môže byť navrhnutá súdom), Rumunsko, Slovinsko, Švédsko, Taliansko a Veľká Británia (Anglicko a Wales). Prípád Nemecka je však špecifickejší ako ostatné, pretože tu súd môže stranám sporu navrhnúť mediáciu alebo iný postup mimosúdneho riešenia sporu a v prípade, že strany tento návrh akceptujú, nariadiť pozastavenie konania.

V 9 krajinách EÚ - Česká republika, Estónsko, Francúzsko, Írsko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko – je mediácia v niektorých prípadoch aj povinná. V Českej republike môže, pokiaľ je to účelné a vhodné, predseda senátu podľa občianskeho súdneho poriadku nariadiť účastníkom konania prvé stretnutie s mediátorom a to v rozsahu 3 hodín. V takýchto prípadoch môže konanie prerušiť až na 3 mesiace. V Estónsku môže, v zmysle občianskeho súdneho poriadku, súd účastníkom sporu prikázať (ak to vzhľadom na okolnosti prípadu a priebeh konania považuje za nutné), aby využili zmierovacie konanie podľa zákona o zmierovacom konaní. Vo Francúzsku taktiež môže, v obmedzenej oblasti týkajúcej sa určenia výkonu rodičovských práv a povinností alebo predbežných opatrení vo veci rozvodu, sudca prikázať stranám, aby sa zúčastnili na informatívnom stretnutí o mediácii, ktoré je bezplatné a na ktoré sa nemôže vzťahovať nijaký osobitný postih (články 255 a 373-2-10 Občianskeho zákonníka). V Írsku môže súd nariadiť, aby sa strany v spore o osobnej ujme stretli s cieľom pohovárať sa a pokúsiť sa spor urovnať. Ak niektorá zo strán neuposlúchne takéto nariadenie súdu, môže súd uložiť príslušnej strane, aby uhradila následné trovy. V prípade Malty je mediácia povinná v rodinnoprávnych prípadoch. V Poľsku sa taktiež môže mediácia vykonávať aj na základe rozhodnutia súdu o použití mediácie (mediácia stanovená súdom). V Portugalsku môže súd rozhodnúť o využití mediácie v rodinných sporoch v súlade s článkom 147 C zákona, ktorým sa upravuje starostlivosť o deti. Susedské spory je povinné pokúsiť sa najskôr vyriešiť mimosúdne v Rakúsku. V systéme justície mladistvých (od 14 do 18 rokov) je mediácia výslovne stanovená ako prostriedok na prevýchovu maloletej osoby v Španielsku.

Čo sa týka povinnosti pre mediátora absolvovať mediátorský kurz, tak je to takmer celoeurópska povinnosť. Výnimkou sú len 4 krajiny - Dánsko, Maďarsko, Švédsko a Veľká Británia (Anglicko

⁸ Koordinačno – metodické centrum (KMC) prevencie a eliminácie rodovo-podmieneneného a domáceho násillia. 2018. Právne možnosti pri riešení prípadov v oblasti rodovo-podmieneneného a domáceho násillia. Dostupné online: <http://www.zastavmenasilie.gov.sk/pre-pravnicke-profesie> .

a Wales). V Dánsku môže byť mediátor sudca alebo úradník príslušného súdu, ktorý je menovaný do funkcie mediátora, alebo právny zástupca, ktorého schválila správa súdu do funkcie mediátora na príslušnom vrchnom súde. V Maďarsku vedie Ministerstvo spravodlivosti register mediátorov, ktorý obsahuje aj mená právnických osôb a nezapísané obchodné združenia zamestnávajúce mediátorov. Aby bol žiadateľ zapísaný do registra, musí mať vysokoškolské vzdelanie a najmenej päťročnú prax v príslušnej oblasti, byť bez záznamu v trestnom registri, byť právne spôsobilý, neexistuje žiadna požiadavka na absolvovanie mediatívneho vzdelávania podľa zákona o mediácii z roku 2002. Švédsky zákon o mediácii vyžaduje iba, aby boli osoby určené ako mediátori spôsobilé a čestné, neuvádza žiadne osobitné informácie o odbornej príprave v oblasti mediácie a žiadny národný vzdelávací orgán pre mediátorov. Tak isto v Anglicku a Walese neexistuje žiadna zákonná požiadavka na to, aby mediátori absolvovali špeciálne odborné vzdelávanie.

V rámci EÚ tiež existujú krajiny (14), v ktorých je pre účastníkov mediácie, za určitých okolností mediácia bezplatná. Sú to nasledujúce krajiny - Česká republika, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko a Veľká Británia (Anglicko a Wales). V Českej republike je mediácia, ktorú sprostredkúva Probačná a mediačná služba ČR bezplatná, respektíve náklady na jej vykonanie hradí štát. Ak V Estónsku súd uzná za potrebné prizvať zmierovateľa alebo mediátora na pomoc pri riešení sporu, môže ekonomicky slabšia strana požiadať o štátnu náhradu trov spojených s touto službou. Taktiež sa tu za zmierovacie konanie sprostredkované justičným kancelárom v roli mediátora neplatia žiadne poplatky. Mediácia v trestných veciach je bezplatnou službou vo Fínsku a umožňuje obeti trestného činu a páchateľovi stretnúť sa prostredníctvom nestranného mediátora s cieľom prediskutovať duševné a materiálne škody spôsobené obeti, a dohodnúť sa na opatreniach na odčinenie ujmy (zákon č. 1016/2005). Vo Francúzsku môže v oblasti súdnej mediácie odmena mediátora spadať do súdnej pomoci. Podľa zákona o zmierovacej mediácii v občianskoprávných sporoch sa zmierovacia mediácia môže poskytovať za odmenu alebo bezplatne taktiež v Litve. V Lotyšsku sa v prípadoch vzťahujúcich sa na záujmy a práva detí a zmierovacie záležitosti súdu pre siroty v Rige (Rīgas Bāriņtiesas Ārlietu un samierināšanas pārvalde) poskytuje bezplatná mediačná služba občanom mesta Riga. V Luxembursku sa mediácia často poskytuje bezplatne, ak sa poskytuje za odmenu, musí to byť zreteľne uvedené. Na Malte si pri rodinnej mediácii strany buď môžu zvoliť ľubovoľného mediátora (zo zoznamu certifikovaných mediátorov) a znášať tak trovy mediácie sami, alebo im mediátora vyberie súdny tajomník, podľa poradia zo zoznamu poskytnutého mediačným centrom. V takom prípade znáša trovy mediácie súd. V Poľsku sú v trestnoprávných veciach a vo veciach týkajúcich sa maloletých náklady na mediáciu kryté zo štátnych zdrojov. Keď v Portugalsku súd rozhodne o využití mediácie v rodinných sporoch v súlade s článkom 147 C zákona, ktorým sa upravuje starostlivosť o deti (Organização Tutelar de Menores), neúčtuje sa žiadny poplatok. Vo všetkých ostatných prípadoch okrem prípadov poskytnutia právnej pomoci sa vždy musí platiť poplatok. V Slovinsku je v súčasnosti súdna mediácia v rámci sporov vznikajúcich zo vzťahov medzi rodičmi a deťmi a v rámci pracovnoprávných sporov z dôvodu ukončenia pracovného pomeru, pre všetky strany bezplatná. V rámci všetkých ostatných sporov,

s výnimkou obchodnoprávných sporov, za prvé tri hodiny mediácie hradí poplatky za mediátora súd. V Španielsku poskytujú, v trestnoprávnej oblasti, štátne orgány bezplatnú mediáciu. Takisto vo Švédsku je v trestnoprávnej oblasti mediácia bezplatná pre obeť aj pre páchatel'a. Čo sa týka Anglicka a Walesu, tak tu Charitatívna organizácia LawWorks poskytuje bezplatnú mediáciu osobám, ktoré si ju z finančných dôvodov nemôžu dovoliť.

Špecifický prípad v rámci krajín EÚ je Cyprus, pretože tu bol nedávno predložený zákon o otázke mediácie v rodinnoprávných veciach snemovni reprezentantov (Βουλή των Αντιπροσώπων) a v súčasnosti sa o ňom rokuje, preto zatiaľ nemáme presné a bližšie informácie k niektorým vyššie uvedeným otázkam.

Použité zdroje

Hlavný zdroj:

1/European e-Justice. 2017. *Mediation in Member States*. Dostupné online: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-en.do.

Doplňkové zdroje:

2/Jozsef Antal. 2014. *Mediation Country Report, Hungary*. Dostupné online: http://www.associazionegea.it/wp/wp-content/uploads/2014/07/Mediation_Country_Report_Hungary.pdf.

3/Justiz. *Zivilrechtsmediation*. Dostupné online: <http://mediatorenliste.justiz.gv.at/mediatoren/mediatorenliste.nsf/docs/home>

4/Koordinačno – metodické centrum (KMC) prevencie a eliminácie rodovo-podmieneného a domáceho násillia. 2018. *Právne možnosti pri riešení prípadov v oblasti rodovo-podmieneného a domáceho násillia*. Dostupné online: <http://www.zastavmenasilie.gov.sk/pre-pravnicke-profesie>.

5/Malta Mediation Centre. 2016. *What are the criteria for the accreditation of mediators by the Centre?* Dostupné online: <https://justice.gov.mt/en/mmc/Pages/FAQs.aspx#six>.

Bratislava, 9. januára 2018